

COLECȚIA COGITO

PROVERBE TURCEȘTI

Editura Albatros • 1972

PROVERBE TURCEȘTI

Editura Albatros • 1972

Antologie,
cuvînt înainte,
note și indice
de A. Baubec
și
N. Constantinescu

Colecția cogito

Coperta colecţiei: Andrei Olsufiev

CUVÎNT ÎNAINTE

Moto:
„Cine nu respectă proverbele să meargă în pustiu."

Expresii concentrate, cu caracter general, ale unor adevăruri izvorîte din experienţa de viaţă a oamenilor, proverbele sînt o specie a literaturii orale întîlnită la toate popoarele lumii. Ca vechime, prin însăşi natura lor, proverbele duc cu gîndul către epoci îndepărtate cînd omul, atent la fenomenele înconjurătoare, la relaţiile lui cu natura şi cu semenii, a sintetizat în formule gnomice observaţii ce i se relevau prin repetabilitate. Astfel nu era greu de reţinut că „Bivoliţa-i neagră, dar dă lapte alb", „Cîinele care latră mult nu muşcă", ori, „Sacul gol nu stă drept".

Ceea ce dă, însă, specificitatea proverbelor este tocmai faptul că observaţiile de acest tip nu sînt şi nu rămîn simple constatări ale realităţii care le-a generat.

Pentru ca o constatare de genul celor de mai sus să devină proverb e necesară desprinderea sa din contextul care a generat-o și investirea cu capacitatea de a fi aplicată altor situații similare, în datele lor esențiale, celei inițiale. Expresia „orice noapte are și zi“ nu ar fi socotită proverb dacă s-ar referi stricto senso *la succesiunea nopților și zilelor; ea este proverb în măsura în care poate fi aplicată situațiilor cînd cineva, aflat în dificultate, în lipsuri, își manifestă speranța că va avea parte de fericire.*

De aici caracterul metaforic al proverbelor, generat de însăși funcția lor de a exprima lapidar o atitudine, un punct de vedere, un concept filozofic prin substituirea termenilor proprii ai realității concrete cu termenii abstracți, generalizanți ai paremiei. Spunînd „Coada fiecărei păsări este după aripi“ nu întrevedem metafora dacă ne raportăm concret la poziția cozii față de aripile păsării; dar dacă rostim aceeași propoziție în situația cînd cineva contravine bunului simț, face un gest, un act impropriu poziției sale, împrejurării date, normelor de conviețuire,

ea capătă valoare metaforică și investitura de proverb.

Uneori proverbele presupun un proces de dublă metaforizare, dat fiind că se întîmplă ca însăși expresia paremiologică să fie o metaforă și, la rîndul ei, operînd substituirea de care vorbeam, să metaforizeze contextul care ar presupune-o. Ne gîndim la proverbe ca: „Cine seamănă vînt culege furtună", sau „Răbdarea-i amară însă fructu-i dulce", care sînt ele însele niște metafore, sublimînd poetic o atitudine, o filozofie.

Ceea ce deosebește, de asemenea, proverbele de comunicarea obișnuită, de constatările și aprecierile curente, în afara aspectului metaforic evidențiat, este caracterul lor stabil, posibilitatea repetării lor in forme neschimbate în contexte practic nelimitate.

Sursele proverbelor sînt extrem de diverse: ele pot lua naștere din observarea realităților zilnice („Calul nu vine la traista goală"), a fenomenelor naturale („Oricît de mult ar ninge tot nu rămîne pînă la vară"), a relațiilor dintre oameni în general („Să nu fii vecin rău") sau

dintre membrii familiei („Nora e o floare de măr, ce spune ea e adevăr; soacra-i şarpe cu venin în dinte, cînd scoate o vorbă minte!") etc. Ele pot proveni din alte specii folclorice, din povestiri şi din snoave în care funcţionează ca formule finale, ca sinteze generalizatoare. Multe dintre proverbele turceşti îşi au originea în istorioarele al căror erou este Nastratin Hogea. „Cine dă bani cîntă şi din fluier" provine dintr-o astfel de povestire· Nastratin pleacă într-o zi la oraş şi toţi copiii satului îl roagă să le aducă cîte un fluier. Unul singur îi înmînează o sumă de bani şi doar acestuia popularul personaj îi aduce fluierul, însoţindu-şi gestul cu formula care s-a transmis şi circulă ca proverb. La fel s-a întîmplat şi cu „S-a dus plapuma s-a terminat cearta". Deranjat din somn de cîţiva glumeţi care se sfădeau sub fereastra lui, Nastratin iese, învelit în plapumă, să-i alunge. Certăreţii îi smulg plapuma şi fug. Proverbul strînge într-o formulă, esenţializată, toată istorioara şi se aplică nu numai cazului particular, care se presupune a-l fi generat, ci unei multitudini de situaţii,

cînd pentru a-ţi dobîndi liniştea îţi sacrifici propriile bunuri.

Cărţile populare şi textele religioase sînt înţesate cu expresii paremiologice, dar e greu de spus cu exactitate dacă unele proverbe prezente acolo au fost puse în circulaţie de ele, pătrunzînd ulterior în aria folclorului sau, dimpotrivă, acestea au conservat paremii de factură populară în ţesătura lor.

Eterogenia surselor şi stabilitatea formulelor pot să ofere o explicaţie a caracterului quasi-universal al proverbelor. Un mare număr de proverbe româneşti pot fi regăsite în forme identice nu numai la popoarele romanice sau slave, dar similitudini depistăm, fără nici un efort, chiar în antologia de faţă, între proverbele româneşti şi cele turceşti, după cum am găsi, neîndoielnic, dacă ne-am raporta la sfere de cultură chiar îndepărtate.

„Comunitatea unor proverbe“ nu se poate explica, unilateral, doar prin sursele lor comune. „Se cunosc astăzi — scrie I. C. Chiţimia în «Paremiologie» [1] *—*

---

[1] I. C. Chiţimia, „Paremiologie“ în „Folclorul românesc în perspectivă comparată“. Ed. Minerva, 1971, p. 239—280.

mii de proverbe cu existență identică sau foarte apropiate la multe popoare. Totuși nici pentru jumătate din ele nu s-ar putea găsi texte care să le conțină și să explice o circulație atît de largă“. Similaritatea, comunitatea proverbelor s-ar explica mai degrabă prin condițiile asemănătoare de viață ale diferitelor popoare, pe o anumită treaptă de dezvoltare socială, care au generat un mod apropiat de a gîndi și de a exprima anumite realități, experiența general-umană condensîndu-se în formule de largă circulație.

Nu o dată cititorul acestei antologii va fi frapat de suprapunerea semantică și identitatea de formă ce caracterizează unele proverbe turcești în raport cu cele românești. Sigur, in cazul de față, nu sînt excluse anumite schimburi, împrumuturi facilitate de condițiile istorice. Dar oricum ponderea acestora este infinit mai redusă în raport cu proverbele despre care putem spune că au o circulație universală.

În aceste coordonate se ridică întrebarea dacă proverbele, ca specie a literaturii orale, ca expresii ale înțelepciunii și

filozofiei populare, dau vreo informație asupra specificului etniei ce le-a creat și le conservă.

Sînt ele documente ale specificului spiritualității poporului respectiv? Se pot scoate din proverbe trăsături și atitudini proprii unui popor sau altuia? Ca în cazul întregii literaturi, universalitatea face casă bună cu specificul național. Pe de o parte fiecare popor și-a creat, în decursul secolelor, un arsenal paremiologic izvorît din realități autohtone; pe de altă parte chiar proverbele din fondul comun capătă o coloratură națională, prin adaptarea, ca expresie, la modul propriu de existență al fiecărui popor. Limba este principalul instrument care autohtonizează proverbele, ceea ce nu înseamnă că traducîndu-le le golim de sensurile lor naționale, de specificitate.

Proverbul românesc „Ce mi-e Rada baba, ce mi-e baba Rada“ apare la turci sub forma: „Ali hogea sau hogea Ali tot una este“; „Capul plecat sabia nu-l taie“ își are corespondentul în „Cine zice aman scapă de sabie“, iar „Te uiți ca vițelul la

poarta nouă" este similar cu turcescul „Ce te uiţi ca boul lui Ahmet?".

Paremiile se află într-o intimă relaţie cu obiceiurile, cu practicile, cu credinţele şi superstiţiile populare, atit de diverse de la un loc la altul. Un proverb ca „De la nevoiaşi nici Azrail nu ia viaţa" nu poate fi înţeles decît raportîndu-ne la credinţa musulmanilor în existenţa unui arhanghel al morţii numit Azrail. La fel „Cîinele căruia i-a sunat ceasul udă zidul geamiei" ori „Mîţa care mănîncă lumînare din geamie orbeşte" nu pot fi interpretate decît în funcţie de anumite credinţe şi superstiţii populare.

Un străvechi obicei generat de ariditatea pămîntului, de lipsa apei, a dat naştere unor dictoane precum: „Cuvîntul este al celui mai mare, iar apa a celui mai mic" sau „De cel care bea apă nici şarpele nu se atinge".

Sărbătorile populare tradiţionale incluse în textura proverbelor conferă acestora o notă particulară: „Celui care îşi plăteşte datorile de bairam *luna de* ramazan *i se pare scurtă".*

Toponimia și onomastica sînt, de asemenea, aspecte ale specificului național: „Și numele meu este Yakup, *dar nu este atît de lung"; „*Kadîr *îl chema pe tatăl meu, doar atît pot să fac eu"; „Toți merg spre* Mersin *doar noi înapoi venim"; „Cămila mergînd la* Kaaba *nu devine hagiu"; „Cerșește la* Sultanahmet *și dă de pomană la* Aya Sofia" *etc.*

Proverbele sînt, cum subliniam, expresia unei atitudini față de viață, față de realitățile sociale. Din ele se descifrează o adevărată condiție umană a celor care le-au creat și le perpetuează de milenii considerîndu-le pe drept cuvînt un îndreptar de conduită morală. Nu întîmplător multe dintre proverbele turcești sună ca niște precepte, impunînd, prin tonul lor imperativ, anumite norme de comportament: „Nu te uita la opinci, uită-te la suflet"; „Nu se bravează cu bogăția pierdută"; „Dă-i lapte celui care nu-ți dă apă!"; „Nu calci fața căzută la pămînt!"; „Nu intra în grădină înaintea gazdei!" etc.

Ca dovezi ale înțelepciunii populare proverbele turcești dau indicații asupra

modului de a fi și a gîndi al creatorilor lor. Numărul mare de paremii grupate sub termenul „înțelepciune" este elocvent în acest sens. Multe dintre acestea sînt formulate ca sentințe, adevăruri de necontestat, apropiindu-se de maximele culte, dar deosebindu-se de ele prin simplitate: „Copacul uscat nu are fructe"; „Dacă e seară — culcă-te, dacă e dimineață — mergi"; „Și pe pămînt și sub pămînt la fel este" etc.

Extrem de multe proverbe turcești fac elogiul prudenței, cumpătării, calități ce par a fi mult prețuite de popor, frecvența paremiilor consacrate lor putînd fi pusă în relație cu o anume experiență a istoriei care pulsează sub înveliș metaforic. „Sîngele nu se spală cu sînge, ci cu apă"; „Fiecare trebuie să știe unde va ținti săgeata aruncată"; „Nu trezi leul din somn!" relevă această experiență a istoriei trăită de omul obișnuit, filozofia celui care, ca ultim ostaș, a participat la creșterea și descreșterea imperiilor.

Pentru omul de rînd răbdarea era, în condițiile sugerate mai sus, o trăsătură ce se impunea și care a generat formule

ca : „Răbdarea-i amară însă fructu-i dulce" ; „Rezultatul răbdării este bunăstarea" etc. Proverbele turcești fac în egală măsură elogiul muncii („Munca este oglinda omului"), al modestiei („Șoarecele știe gaura din care a ieșit"), al cinstei („Cinstitul se clatină, nu cade"), al inteligenței („Mintea nu se vinde pe bani"), al învățăturii („Ce poate condeiul nu poate sabia").

Dacă față de fiecare dintre aceste calități atitudinea este sentențios-pozitivă, față de antonimele lor (lene, lăudăroșenie, hoție, prostie, ignoranță) atitudinea este negativă, dezaprobatoare, îmbrăcînd adesea forma satirei, de la ironia fină, abia simțită, la blamarea violentă, sarcastică.

Nimic nu scapă atenției populare, iar geniul colectiv a găsit nenumărate modalități de expresie pentru a sublinia poetic experiența acumulată de veacuri. Alături de proverbele sentință ori imperative sînt altele interogative precum : „Ce poate să ia musca de la fier ?" sau „Ciur am, am și ogeac, cu ce mai sint dator față de vecin ?" etc.

O subtilă ironie se degajă din altele: „Papucii sînt împrumutați, străzile sînt ale altora, plimbă-te, fata mea, plimbă-te!“ Uneori proverbul este el însuși o scurtă povestire, redusă la esență: „Cămilei i-au spus că are gîtul strîmb și ea răspunse: Ce ați văzut drept la mine?“ sau „Pe cămilă o întrebară: Ce îți place mai mult, coborîșul sau urcușul? și cămila răspunse: Ce au făcut cu drumul neted, l-au înălțat la cer?“

Îmbinînd conținutul cel mai divers cu rafinamentul artistic adesea excepțional proverbele au intrat de timpuriu in sfera de preocupări a oamenilor de cultură, indiferent dacă interesul lor era generat de aspectul filozofic, moralizator, etic, ori de valențele plastice ale expresiei paremiologice.

Astfel prima culegere de proverbe turcești a fost realizată în anul 1480 de un autor rămas anonim. Culegerea a fost tipărită în anul 1836, sub ingrijirea lui Velet Izbudak *sub titlul* Atalar *sözü* (Pro*verbe) și cuprinde aproximativ 700 proverbe.*

Un alt volum de proverbe aparține marelui scriitor turc Ibrahim Şinasi. *A apărut în 1851, sub denumirea de* Durub-i Emsal-i Osmaniye *(Proverbe otomane), iar a doua ediție a acestei culegeri, în 1870, cuprinde peste 2.500 de proverbe, zicători, aforisme, expresii uzuale denumite de autor „filozofie populară".*

În anul 1885, la Constantinopole, sub îngrijirea lui Ebuzziya *apare a III-a ediție a volumului* Durub-i Emsal-i Osmaniye *al lui Şinasi, mult îmbunătățită și însoțită de un amplu studiu în legătură cu paremiologia turcă.*

Tot pe la sfîrșitul secolului trecut, Tekezade M. Sait *publică volumul de proverbe* Durub-i Emsal-i Türkiye veya Atalar sözü *(Proverbele turcești), Istanbul, 1893 care cuprinde peste 3.700 de proverbe, zicători, maxime, aforisme, expresii.*

Alte volume de proverbe sînt: Atalar sözü *(Proverbe)* de Sadi G. Kırımlı *(1939),* Türk ata sözleri *(Proverbele turcești) de* Mustafa Nihat Ozai *(prima ediție a apărut în 1953, iar a doua în 1956 la Istanbul),* Türk atasözleri ve deymileri *(Proverbele și zicătorile turcești) de* Feridun Fazıl

Tülbentçi *(1965),* Atasözleri ve deyimler *(Proverbe și zicători) de* Ömer Asım Aksoy, *Ankara, 1966,* Atasözleri ve deyimler *(elkitabı) (Proverbe și zicători) (de buzunar), Ankara, 1968, de același autor.*

O contribuție însemnată în valorificarea acestui tezaur al creației orale turce au avut-o folcloriștii Ahmet Caferoğlu *și mai ales* Ömer Asım Aksoy, *care alături de culegerile efectuate și publicate în mai multe volume consacrate genului, are și studii ample ca* Atasözleri de deyimler, *în* Türk dili araştirmalari Yıllıgı, *Ankara, 1963, pp. 131—166 etc.*

Autorul socotește că: „Proverbele fiecărui popor sînt oglinda existenței și personalității sale. În proverbe se reflectă gîndurile, modul de trai, credințele, tradițiile unui popor. Proverbele sînt cele mai tipice exemple ale ascuțimii inteligenței, ale lărgimii imaginației, ale sensibilității simțurilor. Acestea sînt pline de o filozofie robustă, de virtuți strălucitoare, de ironii fine de o critică ascuțită. Astfel, fiecare proverb poartă în el amprenta poporului căruia aparține“ (op. cit., *p. 137).*

În această perspectivă volumul de față, cu caracter antologic, dorește să facă cunoscut cititorului român un aspect al folclorului turcesc, ilustrînd bogăția spirituală a acestui popor străvechi, geniul său creator, capacitatea de a strînge în formula concisă a proverbului o experiență de viață milenară.

A. BAUBEC
N. CONSTANTINESCU

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Prezenta antologie selecţionează un număr relativ restrîns de proverbe turceşti, dacă ne raportăm la imensitatea materialului paremiologic adunat în aproape o jumătate de mileniu de cînd a început culegerea acestei specii a creaţiei orale. Principalele colecţii din care a fost extras şi tradus materialul inclus în antologia de faţă sînt :

A. Caferoǧlu : *Ankara aǧzenda atasözleri*, Ankara, 1949 (B. A.), (Proverbele dialectului din Ankara).

A. Caferoǧlu : *Deyim, takım söz, meşhur söz, atalar sözü*, Ankara, 1949 (B. A.), (Zicători, cugetări, aforisme, proverbe).

Ata Sözleri ve özlü sözler, Sofia, 1960.

Ö. A. Aksoy : ***Atasözleri ve deyimler***, Ankara. 1966, (Proverbe şi zicători).

Ö. A. Aksoy : *Atasözleri ve deyimler (elikitabı)*, Ankara, 1968 (Proverbe şi zicători, ediţie de buzunar).

Am selecţionat şi din unele studii consultate, în care se află de asemenea un bogat material informativ, ca de pildă : Ömer Asım Aksoy,

Atasözleri ve deyimler, în Türk dili araştırmalar yilliği (Belleten), Ankara, 1962. (Aforisme și zicători, în Anuarul de studii de limbă turcă /Buletin/).

Selecția a avut în vedere frecvența proverbelor în diferitele colecții, ceea ce testează caracterul lor reprezentativ, conținutul și valoarea lor estetică.

Sub aspectul conținutului am renunțat fără rezerve la acele paremii care exprimau atitudini nepopulare, la maximele cu caracter religios etc. Dar unele proverbe, deși de origine cert populară, dau glas unei mentalități învechite, unor concepții retrograde în raport cu modul nostru de a gîndi. O bună parte dintre acestea nu și-au găsit locul în antologia de față. Cîteva le-am păstrat totuși, tocmai pentru că sînt oglinda unei mentalități dispărute și constituie, deci, un document al unor stări și vremi depășite. Pentru omul din popor, sărac și plin de griji și nevoi, fetele erau o povară și de aceea multe proverbe exprimă tocmai acest lucru, fie într-o formă ascunsă, metaforică („Fetele-s ca secara" — adică ele cresc repede, însă nu aduc mare folos), fie mai direct, mai dur chiar ca în „Cine are fată, o povară de sare poartă". Nu e mai puțin adevărat că poporul însuși contrazice prin alte proverbe constatările de mai sus, zicînd: „Dacă aveam noroc mama fată mă făcea" etc.

La fel trebuie înţelese şi unele proverbe despre soartă, noroc, supunere.

În ceea ce priveşte ordonarea proverbelor am adoptat un criteriu combinat, urmărind o clasificare tematică a acestora (după conţinut, după noţiunea sau categoria morală pe care o ilustrează) şi o ordonare alfabetică atît a temelor, cît şi a proverbelor în interiorul fiecărei teme. Această clasificare, cu toate riscurile şi inconvenientele ei, întrevăzute din capul locului, se justifică prin dorinţa de a uşura lectorului găsirea rapidă a paremiei ce l-ar interesa. În acest sens un instrument util de lucru socotim a fi *Indicele tematic* în cadrul căruia cifrele din dreptul fiecărei teme indică numărul de ordine al proverbului din antologie.

De exemplu *Egoism*. 439—448.

Înseamnă că proverbele aflate sub nr. 439—448 ilustrează egoismul, dar că la aceeaşi categorie se referă şi 300 (clasificat la *Datorii* şi 931 inclus la *Meserii*) etc.

Imperfecţiunea tuturor clasificărilor de proverbe propuse pînă acum se datorează exclusiv particularităţilor speciei ca atare, dublei sale existenţe în context şi independenţă, — diversităţii de sensuri pe care aceeaşi formulă le poate avea şi multitudinii de paremii care pot ilustra aceeaşi temă. De aceea cititorul trebuie să aibă înţelegere atît pentru posibilele clasificări ale unor proverbe într-o altă categorie decît cea în care le-am inclus noi, după cum

nu trebuie să considere expresiile quasi—identice, întîlnite uneori, ca *dublete*, ci să ia în consideraţie tocmai *natura folclorică* a genului, existenţa sa prin variante.

„Năpasta, nu spune : «stai că viu»" şi „Necazul nu spune cînd vine" — exprimă, neîndoielnic, acelaşi conţinut, dar nu constituie un singur proverb, ci *variante stilistice* ale aceleiaşi sentinţe, ca şi „Norocul e altul de la o lingură la altă lingură" faţă de „Orice lingură îşi are norocul său", ori „Lingură nouă să ai şi prieten vechi" în raport cu „Orice să fie nou, dar prietenul vechi", ca şi „Cîinele de la abator se cunoaşte după păr", faţă de „Cîinele care mănîncă lături după păr se cunoaşte" şi altele. Cît priveşte similitudinile frapante existente între unele proverbe din această antologie şi expresiile paremiologice româneşti, ele au fost explicate în scurtul nostru *Cuvînt înainte*. Pentru cine ar dori să compare fondul paremiologic turcesc cu cel românesc, indicăm colecţia lui I. A. Zanne *Proverbele românilor*, vol. I—X, Buc., 1895—1912 sau mai recentele antologii *Proverbe româneşti*, E.P.L., 1967, ori *Apa trece, pietrele rămîn, Proverbe româneşti*, E.P.L., 1966, (B.P.T.).

A. BAUBEC,

N. CONSTANTINESCU

PROVERBE TURCEŞTI

AMĂGIRE

1 • Aşteaptă plăcintă de la cel care vine de la moară.

2 • Calul nu vine la traista goală.

3 • Cu ce te ocupi, aceea visezi.

4 • Cu coarne uscate nu capeţi drăguţă.

5 • Cu o floare nu se face primăvară.

6 • Dacă bogatul se scarpină în coapsă, nevoiaşul crede că îi va da bani.

7 • Îţi zic „darnic“ — rămîi fără avuţie ; îţi zic „erou“ — te lasă fără viaţă.

8 • Dacă la fiecare „tîrt“ s-ar naşte o capră, munţii ar fi plini de turme.

9 • Doarme în şira de paie şi visează vise de vizir.

10 • Doar tăind pepenele nu-ţi astîmperi setea.

11 • Lemnarul vede numai trunchiuri de viţă de vie, iar cerşetorul — polonice.

12 • Nu orice-i alb este zăpadă.

13 • Pe marmură nu creşte păr.

14 • Vai şi-amar de soarta sărmanului, de n-ar fi visele şi iluziile!

15 • Vezi, măgarule drag, nu muri, că la vară vei mînca orz.

16 • Visul este o avuţie pentru cei care n-au nici o ocupaţie.

17 • Vorbind de miere nu simţi dulce-n gură.

APARENŢE

18 • Albul are renume, iar negrul gust.

19 • Aşează-te grav să te cred bey[1].

20 • Bivoliţa-i neagră, dar dă lapte alb.

21 • Buturuga mică răstoarnă carul.

22 • Cine are faţă frumoasă are şi caracter frumos.

23 • Cîinele care latră mult nu muşcă.

24 • Faţa cerşetorului e neagră, traista — plină.

25 • La vacă priveşte coarnele, iar la fată — faţa.

26 • Nu e şoarece, dar găureşte sacii.

---

[1] *Domn.*

27 • Nu judeca după ţol, judecă după ogar.

28 • Nu-l întreba cine e, se vede după vorbă.

29 • Nu orice piatră sparge capul.

30 • Nu te uita că hornul este strîmb, vezi dacă fumul iese drept.

31 • Nu te uita la opinci, uită-te la suflet.

32 • Piatra de la care nu te-aştepţi îţi sparge capul.

33 • Priveşte-i faţa şi scoate-ţi baioneta.

34 • Puiul de pasăre are pliscul mare.

35 • Să nu te înşele aparenţele.

AVARIŢIE

36 • Cine se scumpeşte la unt mănîncă plăcintă uscată.

37 • Găseşti zăpadă la loc ferit şi bani la zgîrcit.

38 • Găteşte în tingire şi mănîncă din capacul ei.

39 • La alţii să mîncăm, să bem, la noi să ne distrăm.

40 • Oţetul gratis este mai dulce decît mierea.

41 • Mîncare din casa imamului[1], ca lacrima din ochii mortului.

42 • Nu te uita că miroase sau curge ; uită-te dacă intră în sac.

AVUŢIE — BANI

43 • Ai bani, toţi se-ndatorează ; nu ai — drumul se strîmtează.

44 • A înţeles că banii sînt argint.

45 • Are mulţi bani, dar minte puţină.

46 • Aurul căzut în noroi nu-şi pierde valoarea.

47 • Aurul nu prinde rugină.

48 • Averile lumeşti rămîn pe lume.

---

[1] *Preot musulman.*

49 • Avuţia uzurpatorului îi foloseşte tiranului.

50 • Banii s-au dus, dugheana s-a-nchis.

51 • Banul aduce bani.

52 • Bani albi pentru zile negre.

53. • Banul te învaţă să gîndeşti, iar îngheţul să mergi.

54 • Bogatul îşi bate buzunarele, iar falitul genunchii.

55 • Bogatul scapă cu bogăţia, iar argatul cu preţul vieţii.

56 • Bogăţia ascunde tristeţea.

57 • Bogăţia este aşchia sufletului.

58 • Bogăţia-i pentru om şi prieten şi duşman.

59 • Bogăţia să se măsoare cu bogăţia şi inima cu inima.

60 • Bogăţia seamănă cu proprietarul.

61 • Casa avutului — casa belşugului ; casa sărmanului — casa ofticii.

62 • Cine dă bani cîntă şi din fluier.

63 • Cine nu-şi mănîncă avuţia, i-o mănîncă alţii.

64 • Cîinele de la abator se cunoaşte după păr.

65 • Cîinele care mănîncă lături după păr se cunoaşte.

66 • Cheia de aur deschide orice uşă.

67 • Decît să ai un pumn de aur, mai bine un pumn de pămînt.

68 • Falitul oboseşte numărînd bogăţia avutului.

69 • Faţa banului este caldă.

70 • Fără bani crainicul nu strigă.

71 • Frumosul şi bogatul au căutare.

72 • La bogat şi cocoşul ouă.

73 • La ce îţi mai foloseşte tasul[1] de aur, dacă scuipi în el sînge.

74 • Mai multă bogăţie nu-ţi scoate ochii.

---

[1] *Tipsie, taler.*

75 • Mîna de aur n-o taie cuţitul.

76 • Nici să nu te încrezi în avuţie, dar nici să nu îţi pese că nu ai.

77 • Pe degeaba a venit, degeaba s-a dus.

78 • Pe omul fără bani nici la mormînt nu-l duc.

79 • Peştele cel mare îl mănîncă pe cel mic.

80 • Pînă îi vine cheful bogătaşului iese sufletul nevoiaşului.

81 • Prin bogăţie omul nu se face om.

82 • Promiţînd că dai nu-ţi sfîrşeşte averea.

83 • Numără banii ca să nu te strici cu el.

84 • Nu poţi să ai încredere în bogăţie.

85 • Nu te lăuda cu bogăţia pierdută.

86 • Sacul gol nu stă drept.

87 • Sfîrşitul bogăţiei şi al sărăciei este acelaşi.

88 • Valoarea aurului o cunoaşte cămătarul.

BĂTRÎNEȚE

89 • Ai atins şaptezeci, zi „adio“ că nu treci !

90 • A rămas de pe vremea lui Noe.

91 • Cînd leul îmbătrîneşte pîndeşte la gaură de şoarece.

92 • Copacul bătrîn se îndoaie greu.

93 • Cu vîrsta vine mintea la cap.

94 • Din ţigan bătrîn nu se face fierar.

95 • Doar n-am barbă ca să fiu ascultat.

96 • Făcîndu-ţi testamentul nu mori.

97 • În tinereţe cîştigă şi la bătrîneţe pune-ţi cazanul pe foc.

98 • Lupul după ce îmbătrîneşte ajunge de rîsul cîinilor.

99 • Măgarul îmbătrînind nu ajunge mai marele grajdului.

100 • Mătura veche este aruncată pe acoperiş.

101 • Omul îmbătrîneşte, inima ba.

102 • Părul cărunt şi ochii plînşi nu se pot ascunde.

103 • Pentru calul bătrîn și coada-i o povară.

104 • Preţul tinereţii la bătrîneţe se apreciază.

105 • Şi-a trăit traiul, a văzut destule zile.

106 • Trupul îmbătrîneşte, sufletul — ba.

BUNĂTATE

107 • Acolo unde încape inima, încape orice.

108 • Bine cu sila nu se face.

109 • Ceea ce la vecin se gătește și nouă ne prieşte.

110 • Cine are multă bună-voinţă, are şi multă preţuire.

111 • Cine discută cu un om bun devine și el bun.

112 • Cine face bine, cu bine este răsplătit.

113 • Dacă ai făcut bine cuiva, fereşte-te de el.

114 • Dacă aş smulge cîte un fir de la fiecare bărbos i-aş face şi spînului barbă.

115 • Dacă n-ai pîine de grîu, n-ai nici limbă de grîu ?

116 • De faci bine pentru bine se bucură fiecine ; cine face pentru rău bine e bărbat cum se cuvine.

117 • El să dea în mine şi eu să culeg pere !

118 • Fata bună devine noră bună.

119 • Fă bine şi aruncă-l în mare.

120 • Inima ca un copil este : tot ce vede şi doreşte.

121 • În pasărea rănită nu arunci cu pietre.

122 • Mănîncă dulce, vorbeşte dulce.

123 • Nici munţii nu rezistă la bunăvoinţă.

124 • Nici rău, să fii spînzurat, dar nici blînd să fii călcat.

125 • Nu calci faţa căzută la pămînt.

126 • Ochiul e o fereastră, dă spre inimă.

127 • Să nu fii vecin rău.

128 • Toţi pentru unu, unu pentru toţi.

129 • Vorba bună deschide porţi de fier.

BUN-SIMŢ

130 • Bate cîinele, dar ruşinează-te de stăpînul lui.

131 • Bine-i să ştii să vorbeşti şi cînd trebuie să taci.

132 • Ce poate să ia musca de la fier?

133 • Cine iubeşte trandafirii le suportă ţepii.

134 • Cine pe vecin batjocoreşte la fel şi el o păţeşte.

135 • Cîinele de pripas ţine coada-ntre picioare.

136 • Chiar şi cine-i mare are un mai mare.

137 • Coada fiecărei păsări este după aripi.

138 • Cu cei mari, mare, cu cei mici, mic.

139 • Cui refuză pilaful să i se frîngă lingura!

140 • Cu măgarul şchiop nu intri în caravană.

141 • Cutia s-o deschid nu mă face şi nici să spun ce nu-ţi place.

142 • Cuvîntul este al celui mai mare, iar apa a celui mai mic.

143 • Dacă ai unghii scarpină-te în cap!

144 • Dacă ar crăpa pămîntul ar intra în el.

145 • Dacă, doar privind, ajungi meşter, cîinii de mult ajungeau măcelari.

146 • Dacă l-ai sărutat pe obraji nu-i mai săruta mîinile.

147 • Dacă mergi în ţara orbilor închide-ţi şi tu un ochi.

148 • Dacă nesimţitului i se dă faţa, el cere şi căptuşeala.

149 • Dacă nu poţi să-l ajuţi, măcar nu-l încurca.

150 • Dacă nu ştii să înoţi, ce mai cauţi pe malul mării?

151 • Dacă trăim la ţară nu înseamnă că mîncăm iarbă.

152 • Dacă ţi-au spus să bei, nu ţi-au spus să şi usuci cişmeaua.

153 • De faţă cu zurnagiul[1] nu se mănîncă lămîie.

154 • De frumuseţe te saturi în 40 de zile, de caracter bun nici în 40 de ani.

155 • De hatîrul lui — mănînci şi găina crudă.

156 • Fiecare casă are obiceiul său.

157 • Fii mare cu cei mari şi arată calea bună celor mici.

158 • Hangiul cu hanul şi drumeţul cu drumul.

159 • Inima ta e inimă şi a altuia doar o vînătă ?

160 • Înţeapă-te tu întîi cu acul mic, apoi pe altul cu acul mare.

161 • L-au scuipat în faţă pe nesimţit şi el a zis că plouă.

162 • Lîngă chel nu se vorbeşte de dovleac.

163 • Mănîncă strugurii şi nu întreba de vie.

---

[1] *Clarinetist, cîntăreţ la zurna.*

164 • Neinvitaţi vin doar plăcintarul şi vînzătorul de turte.

165 • Nici nu-şi dă fata, dar nici pe peţitor nu-l supără.

166 • Nu intra în grădină înaintea gazdei.

167 • Nu intra în vie fără voie!

168 • Nu înghiţi înainte de a mesteca.

169 • Nu te duci cu foalele la incendiu.

170 • Nu te strădui să laşi bogăţie mare, ci caută un nume bun să laşi.

171 • Nu trebuie să te lauzi cu bogăţia pierdută şi cu tatăl mort.

172 • Nu se vîsleşte contra curentului.

173 • Nu sorbi ciorbă cu gura altuia!

174 • Pentru vorbă nu se plăteşte vamă.

175 • Piatra de construcţie în construcţie să stea.

176 • Pisica de soi cînd îşi dă sufletul se ascunde.

177 • Să faci e greu, să strici e uşor.

178 • Sărutînd mîna, buzele nu se tocesc.

179 • Trimisului nu i se face nici un rău.

180. • Ultimul regret nu foloseşte la nimic.

181 • Un salut face plăcere nemăsurată.

CALITĂŢI

182 • Calul bun se cunoaşte şi sub ţol vechi.

183 • Dacă se urcă în copac, papucii nu-i rămîn jos.

184 • Dacă untul este amar şi pilaful e la fel.

185 • După unt şi tigaia, după puţ şi căldarea.

186 • E ca apa de mare : nici n-o bei, nici n-o treci.

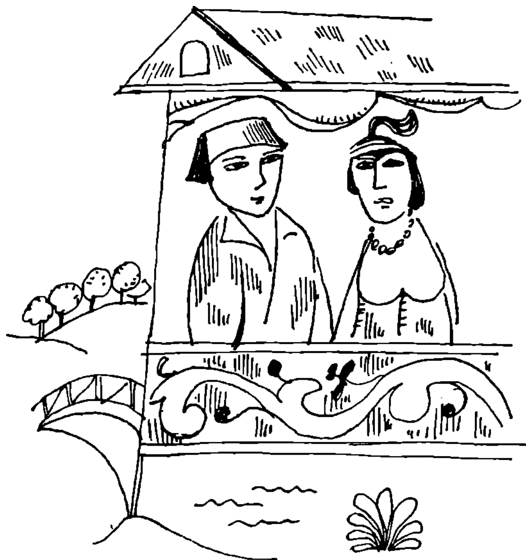
187 • Ulciorul nou păstrează apa rece.

188 • Urîtul se acoperă, frumosul se arată.

189 • Vocea plăcută te face s-o asculţi, vocea slabă să caşti.

CĂSĂTORIE

190 • A lua fata vecinului e ca şi cum ai bea apă dintr-un vas spoit.

191 • Banii burlacului îi mănîncă cîinii, iar gulerul, păduchii.

192 • Băiatul, după ce se-nsoară, crede că a ajuns bey.

193 • Casă fără ceartă şi nuntă fără muzică nu există.

194 • Cine nu mă place să nu-şi dea fata.

195 • Cine se însoară şi se scoală devreme nu se înşeală.

196 • Davula [1] cîntă zicînd : „fiecare cu perechea sa“.

197 • Fata grăbită cu greu se mărită şi în căsnicie nu e fericită.

198 • Fiica stuparului e mai dulce.

199 • Ochi de burlac, ochi de orb.

200 • Via pe pămînt pietros, iar femeia cu părul lung să fie.

CINSTE

201 • Apa spală orice.

202 • Cine face socoteala curată are faţa albă.

---

[1] *Instrument popular de percuţie, tobă.*

203 • Cine necinsteşte o femeie n-are parte de bunăstare.

204 • Cine necinsteşte o femeie nu rămîne nepedepsit.

205 • Cinstea se duce, nu mai vine şi n-are loc pentru sine.

206 • Cinstitul se clatină, nu cade.

207 • Cînd ai, să spui că ai şi cînd n-ai, că n-ai.

208 • Dacă toată lumea ar intra în rai, iadul ar rămîne gol.

209 • Doar am cerut, n-am luat.

210 • După inimă şi şerbetul.

211 • La prima înşelăciune vinovat este cel care înşeală ; la a doua, vinovat este cel înşelat.

212 • Negreala cazanului se duce ; negreala onoarei — nu.

213 • Nici ceapă nu a mîncat şi nici nu miroase.

214 • Nu construieşti geamie cu bani de la jocuri de noroc.

215 • Vorba să se potrivească cu fapta.

COPII

216 • Am făcut băiat, dar nu i-am făcut şi suflet.

217 • Căprioara care se caţără în copac are un ied care priveşte la crengi.

218 • Ce e în butoi, aia se prelinge afară.

219 • Cel care seamănă orz nu culege grîu.

220 • Cine are fată îmbătrîneşte repede.

221 • Cine are fată o povară de sare poartă.

222 • Cine încredinţează o treabă copilului merge şi el după copil.

223 • Ciorii i se pare puiul ei privighetoare.

224 • Copilul bun îl face pe tată-său vizir ; cel rău îl face de rîs.

225 • Creşte cioară să-ţi scoată ochii !

226 • Cum sînt strămoşii aşa sînt şi urmaşii.

227 • Dacă n-ai un copil căminul e orb.

228 • De ai rămas pe mîna copiilor, roagă-te mai des de noră.

229 • Din capra pestriţă nu iese întotdeauna un ied cu ciucure.

230 • Femeia fără copii seamănă cu un copac neroditor.

231 • Fetele-s ca secara.

232 • Fiica pentru mamă — ca ochii pentru cap.

233 • Fructul nu cade departe de pom.

234 • Ia veşti de la copii !

235 • Pe unde trece roata din faţă, tot pe acolo trece şi cea din spate.

236 • Puiul de leu devine tot leu.

237 • Scroafa nu fată miei.

238 • Uită-te la mamă şi ia fiica ; uită-te la broderie şi ia batista.

239 • Unde sînt copii acolo nu e bîrfă.

CUMPĂTARE

240 • „A auzi" nu e tot una cu „a vedea".

241 • Ai o limbă şi două urechi : vorbeşte o dată şi ascultă de două ori.

242 • Ajunge o piatră la 40 de ciori.

243 • Ascultă de două ori, vorbeşte o dată.

244 • Ce e mult strică, ce e puţin e tocmai bine.

245 • Ce pui în mîncare, aia iese în lingură.

246 • Cine mănîncă puţin, nu prea doarme, iar cine mănîncă mult, greu adoarme.

247 • Cine merge repede oboseşte repede.

248 • Cine seamănă vînt culege furtună.

249 • Cine se scoală cu furie se aşează cu pagubă.

250 • Cocoşului care cîntă înainte de vreme i se taie capul.

251 • Dacă unii se aruncă în fîntînă, tu te iei după ei ?

252 • Dacă ziua e scurtă, anul e lung.

253 • De cel care bea apă nici şarpele nu se atinge.

254 • De pe o oaie nu ies nouă piei.

255 • E mai bună găina de astăzi decît gîsca de mîine.

256 • Întinde-te cît îţi este plapuma.

257 • Întîi gîndeşte-te, apoi vorbeşte.

258 • Înţeapă-te întîi tu cu acul, după aceea pe alţii cu andreaua.

259 • Mai bine ascultă decît să vorbeşti.

260 • Măsoară de o mie de ori şi taie o singură dată.

261 • Mergi încet ca să mergi bine.

262 • Mîţa care mănîncă lumînare din geamie, orbeşte.

263 • Nici chiar cocoşul nu cîntă înainte de vreme.

264 • Nu întinde prea tare arcul, îl rupi.

265 • Nu săpa fîntînă că singur cazi în ea.

266 • Nu se taie capul calului care se poticneşte o singură dată.

267 • Nu se taie viţelul vacii mulgătoare.

268 • Nu strînge coşul că devine furuncul.

269 • Orice mult din puţin se face.

270 • Păstrează paiele de pe jos că ţi-or fi cîndva de folos.

271 • Pentru un purice nu-ţi arzi plapuma.

272 • Pe scară se iese treaptă cu treaptă.

273 • Ploaia stă, apa se limpezeşte.

274 • Sîngele nu se spală cu sînge, ci cu apă.

275 • Vine furia, judecata pleacă.

CUNOAŞTERE

276 • Ali hogea sau hogea Ali tot una este.

277 • Calul îşi cunoaşte călăreţul.

278 • Îşi vîră nasul peste tot.

279 • Oamenii se cunosc stînd de vorbă, iar animalele mirosindu-se.

280 • Şi cîinele îl cunoaşte pe cel care îi dă pîine.

281 • Toată lumea vede luna de trei zile.

CURAJ (eroism, vitejie)

282 • A aruncat săgeata şi a atîrnat arcul.

283 • Cuvîntul eroului, marca oţelului.

284 • Eroul este amintit de porecla sa.

285 • Erou fără răni nu există.

286 • Eroul trăieşte o mie de ani, prilej are o singură dată.

287 • Învinsul nu se împacă cu gîndul.

288 • Mai degrabă scuipi pe cadavrul cavalerului decît în obrazul lui.

289 • Moare calul — rămîne grajdul ; moare eroul — îi rămîne fapta.

290 • Nimeni nu doreşte înfrîngerea.

291 • Ori fericire pe cap, ori coţofana pe hoit.

292 • Rana eroului el o suportă.

293 • Revolverul trebuie să stea în mîna celui curajos.

294 • Sîngele ce trebuie să curgă nu stă în vene.

295 • Şi actul de eroism la momentul potrivit.

DATORII

296 • Bineţe am dat, datorie — am căpătat.

297 • Cine face împrumuturi de la orzar în curînd îşi va vinde şi grajdul.

298 • Cine se teme de datorii nu-şi deschide larg porţile.

299 • Cine se urcă pe calul de împrumut se dă jos la jumătatea drumului.

300 • Ciur am, am şi ogeac, cu ce mai sînt dator faţă de vecin ?

301 • Cu vorba nu achiţi datoria.

302 • Datoria nu se face în zile bune.

303 • Datornicul nu moare, se îngălbeneşte.

304 • Dator sînt eu, ce grijă mai ai tu ?

305 • Drumul se termină mergînd, datoriile — plătind.

306 • Hamul animalului de împrumut se rupe la urcuş.

307 • Împrumutul se duce rîzînd şi vine plîngînd.

308 • Limba datornicului trebuie să fie mai scurtă.

309 • Ori să înapoiezi ce-ai luat, ori să nu iei.

310 • Pentru cel care îşi plăteşte datoriile de bairam [1], luna de ramazan [2] i se pare scurtă.

311 • Să nu fii datornic faţă de josnic.

312 • Se lungeşte datoria — rămîi ; se lungeşte durerea — te duci.

---

[1] *sărbătoare religioasă ; sărbătoare (în general).*
[2] *postul la musulmani.*

DĂRNICIE — DARURI

313 • Calul de dar nu se caută la dinţi.

314 • Ce dă cu o mînă ia cu cealaltă.

315 • Cel ce dă puţin dă din inimă ; cel ce dă mult dă din avuţie.

316 • Cine cere are un obraz negru ; cine nu dă — pe amîndoi.

317 • Cine dă ce are nu se ruşinează.

318 • Cine dă pe veresie rămîne cu punga goală.

319 • Cine este „ieftin“ la bani e bine văzut.

320 • Dacă vrei să iei obişnuieşte-te să dai.

321 • Dă la alţii ce-a avut în mînă şi îşi bate capul o săptămînă.

322 • Mîna care dă este mai bună decît cea care ia.

323 • Nimeni nu taie mîna care dă.

324 • O ceaşcă de cafea nu se uită patruzeci de ani.

325 • Toţi sărută mîna care dă.

DEFECTE FIZICE

326 • A căzut tichia, s-a descoperit chelia.

327 • A orice seamănă, numai a om nu.

328 • Are o buză în jos şi cealaltă în sus.

329 • Cămilei i-au spus că are gîtul strîmb şi ea răspunse: „ce aţi văzut drept la mine?“.

330 • Cine priveşte la mutra lui, patruzeci de ani nu-i merge bine.

331 • Cine rîde de spîn trebuie să aibă barba neagră.

332 • Cine se culcă cu orbul se scoală saşiu.

333 • Cine se plimbă cu şchiopul învaţă să şchiopăteze.

334 • Chelul de la spîn nu primeşte ajutor.

335 • Cocoaşă peste cocoaşă.

336 • De s-ar pricepe chelul la leacuri, pe capul său le-ar folosi.

337 • Greu de spus ce vîrstă are spînul.

338 • Gura se strînge, ochii se rotesc, dar ce faci cu nasul!

339 • În ţara orbilor saşiii sînt padişahi.

340 • Moare orbul, îi rămîne toiagul.

341 • Orbul crede în ceea ce ţine în mînă.

342 • Orbul n-are nevoie de oglindă.

343 • Orbul nu vede — simte ; surdul nu aude — le potriveşte.

344 • Orbului nu i se vorbeşte de culori.

345 • Pentru surd muezzinul[1] nu citeşte de două ori.

346 • Prinde-l pe chel de moţ.

347 • Ruşinea chelului o acoperă tichia.

348 • Şi iepurele a aflat că ogarul şchioapătă.

349 • Tot ce-şi doreşte orbul sînt cei doi ochi.

350 • Urlă ca un orb care şi-a pierdul băţul.

DEMNITATE — SUPUNERE

351 • Capul ce se pleacă nu este tăiat.

---

[1] *faţă bisericească, cheamă credincioşii la slujbă din minaret.*

352 • Cine zice aman [1] scapă de sabie.

353 • Drumeţul este Abbas [2], nici legat n-ar fi rămas.

354 • Inima nu-i ureche s-o astupi cu degetul.

355 • În fiecare inimă doarme un leu.

356 • Mai bine stai flămînd decît să te înveţi la cerşit.

357 • Mănînc carne din coapsa mea şi nu rămîn la mila măcelarului.

358 • Nu linge ce-ai scuipat.

359 • Oamenii care se supun celor josnici sînt cei mai josnici.

360 • Omul începe să trăiască după ce îşi capătă libertatea.

361 • Patruzeci de ani să plouă, tot nu trece prin marmură.

362 • Piatra grea nu se urneşte din loc.

363 • Sparge-mi capul, nu mă jigni !

---

[1] *iertare.*
[2] *nume propriu cerut de rimă (şi în original).*

364 • Unui om decît să-i iasă nume rău, mai bine să-i iasă sufletul.

DEPENDENŢĂ

365 • Capul se sparge în fes, mîna se rupe în mînecă.

366 • Fiecare oaie este agăţată în cîrlig de propriul său picior.

367 • Îşi are barba în mîinile altuia.

368 • S-a rostogolit tingirea şi şi-a găsit capacul.

369 • Şi în urma padişahului[1] este o sabie ameninţătoare.

370 • Tingirea nu fierbe pînă nu-şi găseşte capacul.

DISCREŢIE

371 • Ce dă mîna dreaptă să nu vadă cea stîngă.

---

[1] *Altă denumire pentru sultan.*

372 • Cratiţa fiecăruia fierbe acoperit.

373 • Dă-ţi capul, nu da secretul.

374 • Între ochi şi sprîncene.

375 • Ochiul stîng n-are încredere în cel drept.

376 • Pămîntul are urechi.

377 • Pereţii au urechi.

378 • Streaşina ochilor este mîna.

DRAGOSTE

379 • Calul şi soţia nu se împrumută.

380 • Ce-i mai dulce, cîştigul sau iubita ?

381 • Cine e departe de ochi este departe şi de inimă.

382 • Cînd se înstrăinează trandafirul, strigătul privighetorii creşte.

383 • Cu plînsul nu cîştigi iubire.

384 • Doar privighetoarea ştie cît preţuieşte trandafirul.

385 • Diferenţa între îndrăgostit şi nebun : primul nu rîde, al doilea nu plînge.

386 • Dragostea este un ocean ; cel care nu ştie să înoate în el se îneacă.

387 • Dragostea te face să plîngi, iar durerea să vorbeşti.

388 • Femeia care crede în ibovnic rămîne fără bărbat.

389 • Inima are şi vară, şi iarnă.

390 • Iubeşte-l pe cel care te iubeşte, chiar dacă n-are nimic ; nu iubi pe cel care nu te iubeşte, chiar dacă e sultan în Egipt.

391 • Iubeşte-mă ca să te iubesc şi eu.

392 • Iubirea nu acceptă totdeauna reciprocitatea.

393 • Iubirea trece, devine joc, după aceea-i ca un şarpe care are limbi de foc.

394 • Îndrăgostitul crede că lumea e oarbă, iar în jurul lui sînt pereţi.

395 • Îndrăgostitului nu i se pare departe Bagdadul.

396 • Maimuţa îşi omoară puiul iubindu-l.

397 • Mare fără valuri, uşă fără verigă şi fete fără amar nu există.

398 • Nimic nu scapă din mrejele dorinţei.

399 • Nu e dragoste, nu sînt nici scrisori.

400 • Nu renunţă nici la iubită, nici la cap.

401 • Nu te îndrăgosti de cel căsătorit : merge acasă şi te uită.

402 • Ochii văd, inima cere.

403 • Ochii văd, inima iubeşte.

404 • Pe cine iubeşte inima, acela este frumos.

405 • Tăbăcarul loveşte în toate părţile pielea care îi place.

406 • Trandafir fără ţepi şi iubită fără necazuri nu există.

DREPTATE

407 • Cine cade pentru dreptate se scoală repede.

408 • Cine sapă groapa altuia cade singur în ea.

409 • Cine strică o casă n-are parte de casă.

410 • Chiar de-i lemnul strîmb, focul tot drept este.

411 • Cît este minaretul de drept şi înăuntru tot e strîmb.

412 • Corb la corb nu-şi scoate ochiul.

413 • Cuvîntul drept opreşte apele curgătoare, vorba dulce deschide porţile de fier.

414 • Dacă binele s-ar plăti cu bine, boul bătrîn n-ar avea parte de cuţit.

415 • Dacă reclamantul este kadiul[1], Allah să te ajute !

416 • Dreptatea îşi va găsi locul.

417 • Dreptatea nu face casă bună cu despotismul.

418 • Kadiul e surd, muftiul[2] nu vede, descurcă-te singur, băiete !

419 • Judecătoria nu e proprietatea kadiului.

420 • Orice noapte are şi zi.

421 • Puterea este de partea dreptăţii.

422 • Să stăm strîmb şi să judecăm drept.

423 • Stai strîmb, vorbeşte drept.

424 • Tu să fii drept, cel strîmb îşi va primi pedeapsa.

425 • Vocea poporului este vocea dreptăţii.

EDUCAŢIE

426 • Bătaia vine din rai.

427 • Cine nu-şi bate fiica îşi bate genunchii.

---

[1] *judecător musulman.*
[2] *şeful religios al unui district.*

428 • Copilul certat de faţă cu lumea devine obraznic.

429 • Creanga cînd e mică se îndoaie.

430 • Cu copiii nu se glumeşte.

431 • Fierul se bate cît e cald.

432 • Lemnul ud se îndoaie repede.

433 • Nu din orice loc săpat iese apă.

434 • Nu faci din cioară privighetoare.

435 • Nu-l certa mult că se face obraznic; nu-l încuia că devine hoţ.

436 • Omul needucat este ca un corp fără suflet.

437 • Picătură cu picătură se face lac.

438 • Timpul e cel mai bun educator.

EGOISM

439 • Asta dacă s-ar preface în ploaie ar ploua numai pe tarlaua lui.

440 • Cine cu cine, morarul cu apa sa.

441 • Cine se place pe sine nu poate să-i placă pe alţii.

442 • Cine se place pe sine nu se face iubit de alţii.

443 • Cînd i se rupe căruţa — plînge; cînd se rupe a ta — rîde.

444 • Chiar dacă arde lumea, lui nu-i iese fum din rogojină.

445 • Las' să plouă, ce dacă va plînge cărămidarul!

446 • Mii de ani să trăiască şarpele care nu mă atinge pe mine.

447 • Pentru fiecare povara sa e mai grea.

448 • Rana de la mîna mea e gaură în perete pentru el.

EXPERIENŢĂ
(Observaţii practice)

449 • Carnea slabă face supa rea.

450 • Cine merge fără ogar la vînătoare se întoarce fără iepuri acasă.

451 • Din mamă se face doica şi din cocă — maia.

452 • La oraş stai în centru, iar la sat — la margine !

453 • Lupta nu se dă îmbrăcat.

454 • Nu se face lingură din orice lemn.

455 • Nu se ia sînge din orice venă.

456 • Pasărea cîntă la timpul ei.

457 • Pe un mijloc neînvăţat (să-i poarte, n.n.) nu stau pantalonii.

458 • Să ai adăpost în zi cu vînt şi să dormi cînd plouă.

FAMILIE
(Relaţii familiale)

459 • Au lovit copacul cu toporul şi copacul zise : „coada e de la mine".

460 • Băiatul ţine cu unchiul (din partea mamei), iar fata cu mătuşa (din partea tatălui).

461 • Bărbatul e torent, femeia — lac.

462 • Catîrul a fost întrebat de tată şi el zise : „calul îmi este unchi".

463 • Corabia ortacilor s-a urnit din loc, dar a cumnatelor ba.

464 • Cu rudele să mănînci, să bei, dar la afaceri să nu le iei.

465 • Cuţitul nu-şi taie teaca.

466 • Dacă-ţi iubeşti copilul, iubeşte-l în leagăn ; dacă-ţi iubeşti soţul, iubeşte-l în pat !

467 • Dacă soacra s-ar face un ghem de aţă de bumbac şi-ar cădea din raft, ar sparge capul noră-si.

468 • E precum catîrul : nu-şi aminteşte de tată.

469 • Fata mea, ţie îţi spun, pricepe tu, noră !

470 • Femeia care a născut l-a învins pe Azrail.[1]

471 • Fiica, pînă nu vede la mamă, nu strînge masa.

---

[1] *Ingerul morţii la musulmani.*

472 • Ia pekmezul[1] din chiup[2] şi ţine soţia din scurt.

473 • Iubită ca mama nu există.

474 •Leul este leu, dar leoaica nu e şi ea tot leu ?

475 • Mama a dat totul fiicei, însă nu şi fericire.

476 • Mama băiatului — după uşă ; mama fetei — în puf.

477 • Mama cu fiica şi halvaua cu nuca.

478 • Mama este scutul eroului.

479 • Moştenirea de la tata este ca o lumînare ce arde.

480 • Moştenitorul fără rude are mulţi apropiaţi.

481 • Nora e o floare de măr, ce spune ea e adevăr ; soacra e un şarpe cu venin în dinte, cînd scoate o vorbă — minte.

482 • Nora noastră de noi fuge, şi la străini doru-o duce !

---

[1] *Un fel de marmeladă, magiun.*
[2] *Vas mare din lut.*

483 • Nu ajungi savant cu ceea ce ştie tatăl tău.

484 • Nu te băga în cearta bărbatului cu nevasta lui.

485 • Nu spune „tată" oricui are barbă.

486 • O dată la 40 de ani ascultă şi ce spune femeia [1].

487 • Pentru holtei e uşor să-ţi laşi nevasta.

488 • Puiul lovit de mamă nu plînge.

489 • Scuipi în jos — ai barbă ; scuipi în sus — ai mustaţă.

490 • Soacra-i şerpoaică veninoasă, zisa ei e mincinoasă.

491 • Tatăl a dat în dar fiului o vie, iar acesta n-a putut să-i dea un ciorchine de struguri.

492 • Tatăl mănîncă mere acre şi se strepezesc dinţii feciorului.

493 • Toporul nu-şi taie coada singur.

494 • Un tată are grijă de nouă copii ; nouă copii nu au grijă de un tată.

495 • Via de la tata, iar plantaţia de măslini de la bunicul.

---

[1] *În concepţia poporului turc, femeia în familie era tratată ca un rob.*

FĂŢĂRNICIE
(Ipocrizie)

496 • A cînta cîntecul celui în căruţa căruia te-ai urcat.

497 • Calul domol loveşte tare.

498 • Ca murdăria de iepure : nici nu miroase, nici nu murdăreşte.

499 • Cămila nu-şi vede propria-i cocoaşă.

500 • Cerşeşte la Sultanahmet[1] şi dă de pomană la Ayasofya.[2]

501 • Cînd pisica pleacă şoarecele devine bey.

502 • Dansează după cum îi cîntă.

503 • Doar n-am mîncat usturoi să-mi miroasă gura !

504 • El scuipă sînge curat şi zice coarne că a mîncat.

505 • Iepurelui : „fugi" ; ogarului „prinde-l".

506 • Îi ies scîntei din mînecă.[3]

---

[1] *geamie în Istanbul.*
[2] *biserica Sf. Sofia, transformată de către turci, după cucerirea Constantinopolului, în geamie.*
[3] *se referă la „priceperea" cu care mint unii.*

507 • Nu-şi vede lemnul din ochi şi vede paiul din ochiul altuia.

508 • Pe dinafară mătase fină, pe dinăuntru — tărîţă de făină.

509 • Pisica spune că-i spurcată carnea la care nu poate să ajungă.

510 • Pînă-ţi faci treaba, zi ursului „unchi".

511 • Sinceritatea şi făţărnicia nu pot sta la un loc.

512 • Ştiu să spun şi „halva" şi „helva".

513 • Vorba dulce scoate şarpele din gaură.

514 • Zece degete şi tot atîtea negreli sub unghie.

FERICIRE

515 • Cînd intră fericirea pe uşă, sărăcia iese pe horn.

516 • Ori tron, ori fericire.

517 • Să fii ocupat cu ceva înseamnă să fii fericit.

518 • Ziua fericită se vede după cum începe.

FOAME

519 • Au mîncat nouă ciobani cu o singură lingură şi la nici unul nu i-a rămas gura goală.

520 • Cine a fost muşcat de şarpe tot a adormit, dar flămîndul — ba.

521 • Cine moare de foame n-are mormînt.

522 • Cine porneşte la drum fără merinde urmăreşte cu ochii traista altora.

523 • Cîinele flămînd dărîmă cuptorul.

524 • Cîinele flămînd nu turbează.

525 • Cu flămîndul stă de vorbă doar cel în pragul morţii.

526 • De foame nu moare nimeni.

527 • Diferenţa dintre un flămînd şi un sătul stă într-o jumătate de pită.

528 • E bună mierea cu smîntînă, dar nu pentru orice buzunar.

529 • E mai bun chiar un porc sătul decît un leu flămînd.

530 • Flămîndul crede că nu se va sătura, iar sătulul că nu va înfometa.

531 • Flămîndul îşi bagă mîinile şi în jar.

532 • Flămîndul nu adoarme nici dacă îl înveleşti cu zece plăpumi.

533 • Flămîndul nu cunoaşte mila.

534 • Flămîndul nu moare, ci i se întunecă în faţa ochilor.

535 • Flămîndul nu se satură numai uitîndu-se în ochii sătulului.

536 • Flămîndul zice că nu se va sătura, iar însetatul crede că nu-şi va astîmpăra setea.

537 • Flămîndului i se satură burta, însă nu i se satură ochii.

538 • Flămîndului nu-i vine somnul.

539 • Foamea-l scoate pe lup din pădure.

540 • Găina flămîndă visează la hambarul de grăunţe.

541 • Găina flămîndă visează mei.

542 • Găina îşi scoate ochiul tot scormonind.

543 • Gura deschisă nu rămîne flămîndă.

544 • Gura mănîncă, iar faţa trage ruşinea.

545 • Joaca nu ţine de foame.

546 • La foamete vînzătorul şi la abundenţă cumpărătorul sînt fără milă.

547 • Lupul flămînd atacă leul.

548 • Lupul flămînd îşi mănîncă puiul.

549 • Mai aproape îţi este nasul decît urechile şi burta decît fratele.

550 • Mai bine mori sătul decît să trăieşti flămînd.

551 • Milosul a adormit, dar flămîndul — nu.

552 • Mîncarea cea mai bună este cea pe care o ai.

553 • Mîţa, cînd îşi mănîncă puiul, zice că e şoarece.

554 • N-ajungi departe cu calul nemîncat şi nici cu ogarul flămînd nu te-ntorci cu vînat.

555 • Nici cu „poftă bună" nu se bea apă din mare.

556 • Orfanul are nouă burţi.

557 • Para mănînc-o curăţată, iar merele nenumărate.

558 • Pentru flămînd pîinea din făină de orz pare mai gustoasă decît carnea.

559 • Puţină mîncare mult rău aduce.

560 • Sătulul nu ştie de necazul flămîndului.

561 • Un pumn de iarbă abate măgarul din drum.

562 • Ursul flămînd nu joacă.

FRICĂ

563 • Cămătarul fricos nici nu cîştigă, nici nu păgubeşte.

564 • Cine se frige cu lapte suflă şi-n iaurt.

565 • Cine se teme de moarte moare de frică.

566 • Cine se teme de pagubă nu are cîştig.

567 • Cine se teme de vrăbii nu seamănă mei.

568 • Frica te face să treci muntele.

569 • Fuge de om ca pisica sălbatică.

570 • Iepurele în vizuină se prinde.

571 • În ochiul ferit nu intră scame.

572 • Măgarul mort nu se mai teme de lup.

573 • Priveşte cu teamă ca rezultatul să fie bun.

574 • Revolverul încărcat sperie un om, iar cel gol — patruzeci.

575 • Să nu te vezi în oglinda zmeului.

576 • Se gîndeşte ca mîţa care a vărsat laptele.

577 • Se teme de măgar şi îi bate samarul.

578 • Un singur fricos strică o armată.

GRABA

579 • Calul iute n-are preţ.

580 • Căţeaua grăbită face puii fără ochi.

581 • Cine se grăbeşte îşi muşcă limba.

582 • Focul de paie se stinge repede.

583 • Grăbitul rămîne pe drum.

584 • La treaba făcută-n grabă se amestecă dracul.

585 • Nu e vreme de întrebări, grăbiţi-vă !

586 • Nu te grăbi că ai să-ţi muşti limba.

587 • Ploaia de vară trece repede.

588 • Trandafirul care înflorește devreme se ofilește repede.

HĂRNICIE

589 • Ai grijă de vie, ai struguri ; n-ai grijă — rămîi cu dealul.

590 • Apa curgătoare nu ţine murdăria.

591 • Bărbatul care-i bărbat și din piatră își scoate pîinea.

592 • Calul iute n-are nevoie de bici.

593 • Calul iute singur își sporește nutreţul.

594 • Cine aleargă după umbră în august, își freacă burta iarna.

595 • Cine merge, străbate drumul, cine nu merge, rămîne în drum.

596 • Cine pornește la drum nu rămîne pe drum.

597 • Cine se scoală devreme străbate calea, cine se însoară devreme are urmași.

598 • Cine nu se teme de greutăţi trece munţii.

599 • Cui îi „fierbe" creierul în august, aceluia îi fierbe şi cazanul iarna.

600 • Cu mîna frămîntă coca, iar cu ochii fugăreşte viţelul.

601 • Dacă strînge piatra scoate apă.

602 • Drumul se termină mergînd.

603 • Hambarul de grăunţe se află pe vîrful plugului.

604 • Lupul care umblă nu rămîne flămînd.

605 • N-are timp să se scarpine în cap.

606 • Nici chiar să mănînci nu e fără trudă.

607 • Nu lăsa treaba de azi pe mîine.

608 • Şi fără cocoşi se face dimineaţă.

609 • Timpul costă bani.

610 • Timpul pierdut nu se mai recuperează.

HOŢIE

611 • Cine fură ciucurele vecinului îl poartă noaptea.

612 • Cine fură minaretul, să pregătească teaca.

613 • Cu o mînă în unt şi cu alta în miere.

614 • Hoţia începe de la o pîine.

615 • Hoţul din casă e greu de descoperit.

616 • Hoţul nu ştie de uşă sau horn.

617 • Hoţul nu are nevoie de chei.

618 • Iese noaptea ca liliacul.

619 • La patruzeci de ani a vrut să iasă şi el la hoţie şi atunci luna a răsărit mai devreme.

INDIFERENŢĂ

620 • Cîinii latră, caravana trece.

621 • Dacă arde lumea, în ea n-are măcar o rogojină.

622 • Dacă moare — să-i fie ţărîna uşoară ; dacă trăieşte — lumea să-l iubească.

623 • Leagă măgarul unde-ţi zice stăpînul ; pe urmă poate să-l mănînce lupii !

624 • N-am nici vie în munţi şi nici de şacal nu mă plîng.

625 • N-am văzut, nu ştiu ; n-am luat, nu dau.

626 • Nu-ţi spun că ai ochi sub sprîncene.

INVIDIE

627 • Bumbăcarului nu-i plac cîinii albi.

628 • Fratele nu doreşte ca fratele să prospere, dar nici să moară.

629 • Găina vecinului pare gîscă, iar soţia lui — fată mare.

630 • În pomul roditor se aruncă cu pietre.

631 • Invidiosul în lipsuri trăieşte.

632 • Mulţi aruncă cu piatra în mărul roşu.

633 • Vecinul tînjeşte după tutunul vecinului.

IRONIE

634 • A căzut buretele din raft şi a spart capul doamnei !

635 • Adevărata bărbăţie are 9 părţi : de 8 ori s-o întinzi şi o dată nici să nu te arăţi [1].

---

[1] *Este vorba de prudenţă, de evitarea conflictelor.*

636 • A semănat ridichie şi a ieşit gulie.

637 • Aşa cap, aşa ureche !

638 • Cum se uită orbul la Allah, tot aşa se uită şi Allah la orb.

639 • Atîtica defect are şi fata cadiului !

640 • Barza mai e pasăre ? vine vara, pleacă iarna.

641 • Că are gura strîmbă şi ochii saşii se vede după ceafă.

642 • Dacă am fi avut brînză, am fi făcut tarana [1], dar n-avem pîine.

643 • Dacă ar spînzura pe toţi meşterii, tu ai fi pe nedrept spînzurat.

644 • Dacă îşi găseşte papucii face bairam.

645 • Dacă paiele nu sînt ale tale, nici şira nu e a ta ?

646 • Dacă ruga cîinelui ar fi bună, ar ploua din cer cu pastramă.

647 • De pe cal pe măgar.

---

[1] *Supă cu pîine şi brînză.*

648 • Dezlănţuie furtuna într-un pahar cu apă.

649 • E ca greierile : crapă pe spinare.

650 • Fuge ca un cîine fript la călcîie.

651 • Gaura e mare, petecul e mic.

652 • Găina fără coadă este pui toată ziua.

653 • I-au legat tinichea de coadă.

654 • Iepurele s-a supărat pe munte şi muntele habar n-a avut.

655 • În acelaşi grajd sînt şi cai şi măgari.

656 • La aşa cap aşa tunsoare.

657 • Măgarul cumpărat cu banii de pe pepeni moare înecat [1].

658 • Merge într-o parte, ca racul.

659 • Nu e treaba caprei să treiere.

660 • Papucii sînt împrumutaţi, străzile sînt ale altora, plimbă-te, fata mea, plimbă-te !

---

[1] *În sezonul pepenilor, nu se primesc bani pe pepeni, ci se oferă gratis.*

661 • Parcă ai da apă la găini într-o zi ploioasă.

662 • Pe cînd tu te duceai, eu mă întorceam.

663 • Pentru cap chel, pieptene de cimişir [1].

664 • Pielea cămilei este povară pentru măgar.

665 • S-a deschis ca o floare de dovleac.

666 • S-a dus plapuma, s-a terminat şi cearta.

667 • S-a făcut ce era de făcut, toporul s-a rupt.

668 • Scoate lapte de la ţap.

669 • Şi-a dorit coarne, s-a lipsit de urechi.

670 • Şi numele meu este Yakup, dar nu este atît de lung !

671 • Toţi merg spre Mersin [2], doar noi înapoi venim.

672 • Ţi-am spus că ai pîinea uscată şi laptele botezat !

---

[1] *arbust din lemnul căruia se fac diferite obiecte.*
[2] *oraş în Turcia.*

673 • Ţiganul cîntă, kurdul dansează... ,

674 • Unde e coada cămilei şi unde e urechea măgarului !

675 • Zboară, nu zboară, tot capră e.

ÎNŢELEPCIUNE

676 • A fost şi frig, a fost şi înnorat, zilele care au trecut s-au uitat.

677 • Apa, pînă nu se murdăreşte, nu se limpezeşte.

678 • Ascultă-l şi tu pe imamul pe care îl ascultă toţi.

679 • Aşa necaz, aşa tristeţe, aşa a venit, aşa se va duce.

680 • Atîta timp cît tu eşti drumeţ şi eu hangiu, ne mai vedem, desigur.

681 • Aţa se leagă unde s-a rupt.

682 • Aţa se rupe pe unde e mai subţire.

683 • Calul bun scurtează drumul.

684 • Capul tăiat nu se mai aşează la loc.

685 • Caută să-ţi umpli butoiul cînd plouă.

686 • Ce înfloreşte şi ofileşte ; cine plînge şi rîde.

687 • Cel care are grijă de cal nu se uită înapoi.

688 • Cel care merge încet trece munţii.

689 • Ce poate să ia vîntul de la stîncă ?

690 • Ce vine ca vîntul se duce ca torentul.

691 • Cine fuge de zgomotul morii nu macină.

692 • Cine nu respectă proverbele este alungat în pustiu.

693 • Cine rîde la urmă rîde mai bine.

694 • Cine scuipă contra vîntului se scuipă în faţă.

695 • Cine se aşează pe două scaune se dă jos repede.

696 • Cine stă într-o casă de cleştar nu trebuie să arunce cu pietre în vecini.

697 • Cine vede un cutremur nu zice nimic de un incendiu.

698 • Copacul uscat nu are fructe.

699 • Cu acul nu se sapă o fîntînă.

700 • Cu apă cărată nu merge moara.

701 • Cui i s-a scufundat corabia nu mai caută o barcă.

702 • Cui pe cui scoate.

703 • Cu urzica nu se face curăţenie.

704 • Dacă ai o mie de cai încalecă la coborîş; dacă ai unul singur, încalecă la urcuş.

705 • Dacă ai vecin rău, nevastă rea, cal rău, mută-te de lîngă vecin, desparte-te de nevastă şi vinde calul.

706 • Dacă e seară, culcă-te, dacă e dimineaţă — mergi.

707 • Dacă pleci la drum spunînd că e vară, pregăteşte-te ca pentru iarnă.

708 • Decît coşmaruri, mai bine treaz.

709 • De trei ori mutatul face cît un incendiu.

710 • Din lemn nu se face cleşte pentru jar.

711 • Doctorul te omoară pe jumătate, iar hogea te face să-ţi pierzi credinţa în bună parte.

712 • Drumeţului — drum şi broaştei — lac!

713 • Drumeţului îi stă bine cu drumul.

714 • După ploaie nu se pune albie.

715 • După rodie nu se mănîncă ridiche.

716 • Fudulul are pe el, iar înţeleptul în mînă.

717 • E plăcut să visezi un vis plăcut, de n-ar fi să te trezeşti.

718 • Fă ce spune hogea, nu ce face el.

719 • Fereşte-te de cel căruia i-ai făcut bine.

720 • Fereşte-te de cîini şi de cai cînd mănîncă.

721 • Fierul cît e cald, iar frumuseţea la timpul ei.

722 • Frumuseţe fără cusur nu există.

723 • Fugi de bine, nu intra în păcat!

724 • Gluma se sfîrşeşte rău.

725 • Ia tarlaua pe loc neted și soția — fată.

726 • Iepurele locului poate fi prins de ogarul locului.

727 • În apa tulbure nu se prinde pește.

728 • La marginea mării nu se sapă fîntînă.

729 • La marginea rîului nu se construiește cişmea.

730 • Limbă dulce, față zîmbitoare.

731 • Mierea de la fund se ia, iar grăsimea de deasupra.

732 • „Mîine" și „poimîine" nu se termină niciodată.

733 • Mănîncă fructul și nu întreba de pom.

734 • Nimic nu-i mai gustos ca sarea şi mai iubit ca apa.

735 • Nu cumpăra cal roib, vinde-l pe cel murg, încalecă-l pe cel șarg și hrănește-l pe cel sur.

736 • Nu din orice ou iese pui.

737 • Nu e an fără harman.[1]

---

[1] *arie de treierat.*

738 • Nu face să te ascunzi după mărăcine dacă te-ai urcat pe cămilă.

739 • Nu faci casă dintr-o singură piatră.

740 • Nu fi aspru, fii generos.

741 • Nu intra sub povară grea, că-ţi vei rupe spinarea.

742 • Nu stinge lumînarea pe care ai aprins-o.

743 • Nu te băga în ceea ce nu ştii.

744 • Nu te uita că ai cheltuit, vezi dacă ţi-ai făcut treburile.

745 • Nu zbura înainte de a-ţi face rost de aripi.

746 • Ogarul care aleargă la fiecare semnal oboseşte repede.

747 • Orice are un sfîrşit.

748 • Orice urcuş are un coborîş ; orice coborîş are un urcuş.

749 • Oricît de mult ar ninge, tot nu rămîne pînă la vară.

750 • Ori paşti această cămilă, ori pleacă de pe-aici.

751 • Pentru satul care se vede nu e nevoie de călăuză.

752 • Roata morii se învîrteşte, însă întreabă-mă pe mine de unde vine apa.

753 • Sabia nu se împrumută la bătaie.

754 • Satul cu mulţi copaci nu ştie ce-i seceta.

755 • Să nu stai în locul fără doctori şi fără judecători.

756 • Să nu zici că ai grîu pînă nu intră în hambar; să nu zici că ai fiu pînă nu treci printr-un necaz.

757 • Să te fereşti de hogea care a lins cerneală şi de hagiul care a călcat pe nisip.

758 • Singur a vrut, singur a găsit.

759 • Şi usturoiul e amar, dar tot trebuie să se găsească în casă un căţel.

760 • Taie-ţi degetul şi ieşi în piaţă că mulţi vor vrea să-ţi dea povaţă.

761 • Tarlaua pe cîmpie, iar via pe deal.

762 • Tăcerea e un răspuns afirmativ.

763 • Trebuie să ai capul înţelept şi urechea surdă.

764 • Ulciorul trebuie umplut cînd curge apa.

765 • Un singur bou nu se pune la jug.

766 • Vacii mulgătoare nu i se taie ugerul.

767 • Vara fără haină de aba şi iarna fără traistă — să nu pleci la drum.

768 • Vreau să-ţi dau un sfat : mergi singur la măcinat.

ÎNVĂŢĂTURĂ

769 • Apa curgînd îşi găseşte calea.

770 • Cel care a căzut de pe acoperiş înţelege pe cel ce a căzut de pe acoperiş.

771 • Cel care întreabă trece muntele ; cel care nu întreabă — rătăceşte drumul.

772 • Ce poate condeiul nu poate sabia.

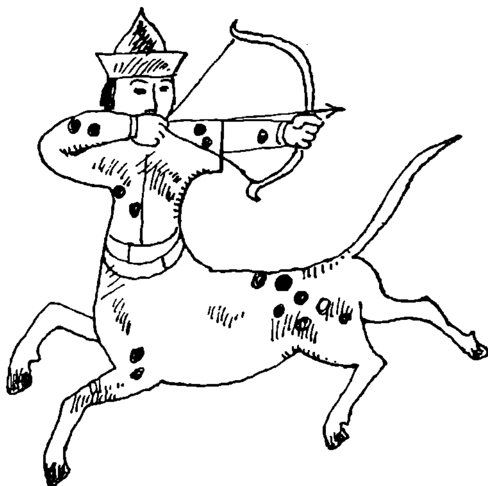
773 • Cerne subţire şi ţese des.

774 • Chiar dacă ştii o mie de lucruri, întreabă-l şi pe cel care ştie unul singur.

775 • Cine întreabă nu se înșeală.

776 • Cine învaţă merge înainte ; cine nu — dă înapoi.

777 • Cine nu ascultă pe cei mari umblă urlînd.

778 • Cine s-a udat nu se mai teme de ploaie.

779 • Cine ştie mult greşeşte mult.

780 • Cine ştie drumul nu se alătură caravanei.

781 • Cine ştie nu spune ; cine spune nu ştie.

782 • Cine ştie totul nu ştie nimic.

783 • Cine umblă mult, cunoaşte mult.

784 • Creionul e mai ascuţit decît sabia.

785 • Cu gura altuia nu se prind păsări.

786 • Dacă timpul nu ţine pasul cu tine, ţine tu pasul cu el.

787 • De la ce ai făcut fără să te sfătuieşti, nu aştepta mare lucru.

788 • De unde să ştiu eu că-mi faci cu ochiul în întuneric.

789 • Dintre vaci — roşia ; dintre pămînturi — negrul.

790 • Drumul cel bun se află întrebînd.

791 • Fii cumpătat să te creadă lumea învăţat.

792 • Ai ştiinţă, eşti şi cel mai bine cinstit.

793 • Învăţatul a uitat, creionul — nu.

794 • Învăţatul înţelege starea ta, dar tiranul — ba.

795 • Lingînd cerneală nu devii învăţat.

796 • Maimuţa dresată nu are nevoie de bici.

797 • Măcelarul care nu-şi cunoaşte meseria îşi rupe ori cuţitul, ori tocila.

798 • Nevoia te face să înveţi orice.

799 • Nici orbul nu cade în groapa în care a mai căzut.

800 • Nu a lăsat nici învelişul, nici interiorul.

801 • Nu e ruşinos să nu ştii ; e ruşinos să nu întrebi.

802 • Nu ştie cel care trăieşte mult, ştie cel care umblă mult.

803 • Omul din greşeală învaţă.

804 • Orice pagubă este o învăţătură.

805 • Oricît de mare ar fi geamia, imamul tot ce ştie vorbeşte.

806 • Ori învaţă, ori ţese.

807 • Pentru cine se pricepe, ţînţarul este saz [1], pentru cine nu, nici davula [2] cu zurna [3] nu sînt de ajuns.

1,2,3 : *Instrumente muzicale.*

808 • Pînă nu cade-n apă cîinele nu învaţă să înoate.

809 • Pînă nu păţeşti nu ştii.

810 • Scrisul negru este cel care scoate la lumină faţa hîrtiei albe.

811 • Să-ţi fie de învăţătură, Fatma, nu te culca înainte de-a-încuia uşa.

812 • Sunetul davulei de departe se aude plăcut.

813 • Ştiinţa învinge neştiinţa, nu şi păcatele.

814 • Ştiinţa îţi este prieten, iar avuţia — duşman.

815 • Ştiinţa te face iubit.

816 • Toată lumea aruncă, însă nu toţi lovesc.

817 • Toată lumea cîntă la davulă, dar nu toţi potrivesc ritmul.

818 • Tot întrebînd găseşti şi Bagdadul.

819 • Toţi ştiu, însă nu spun.

820 • Ucenicul capabil întrece maistrul.

821 • Vulpea nu cade de două ori în capcană.

LĂCOMIE

822 • Cine are musafir cocoş nu rămîne cu grăunţe în hambar.

823 • Cîştigă ca un argat şi mănîncă ca un bey!

824 • Cu mîncăul nu-i de glumit.

825 • Dacă n-ar fi lacomul, falitul ar muri de foame.

826 • Dacă pisica ar fi avut aripi, vrăbiile n-ar fi avut nume.

827 • De mult orz crapă calul.

828 • Doar pămîntul satură ochii lacomului.

829 • Gulerul lacomului este în mîinile falitului.

830 • Hogea cu o mînă ia şi cu alta mănîncă.

831 • Îi dă din gură o măslină şi îi ţine ditamai burduful la fund.

832 • Lăcomia te abate din drum.

833 • La foc şi la mîncat nu rezistă nimic.

834 • La început te lăcomeşti la mîncare, pe urmă te uiţi ca prostul.

835 • Omul josnic e şi lacom.

836 • Pe timp de ploaie toată lumea vrea să-şi umple butoiul.

837 • Piciorul păsării care îşi are ochii la grăunţe nu scapă de capcană.

838 • Pofta stă la rădăcina dinţilor.

839 • Viaţa păsării de pradă este scurtă.

LĂUDĂROŞENIE

840 • A ajuns cocoş înainte de a ieşi din ou.

841 • Broasca ţestoasă îşi privi carapacea şi zise : „ce palat mare am".

842 • Butoiul gol face zgomot mare.

843 • Capra, chiar dacă moare, îşi ţine coada dreaptă.

844 • Cine încalecă un cal iute, crede că a ajuns bey.

845 • Cine n-a simţit pumnul altuia, crede că al său este buzdugan.

846 • Cine se laudă priveşte în jos, apoi.

847 • Cireaşa a făcut viermi că era prea mîndră de frumuseţea ei.

848 • Cîinele care latră nu muşcă.

849 • Cînd găina noastră face un ou ştie toată mahalaua.

850 • Dacă pentru tine mîncarea este gata, pentru mine este servită.

851 • De ouat ouă un singur ou, dar zarva făcută se aude în toată mahalaua.

852 • De păscut paşte doar zece oi, dar fluieratul i se aude în tot muntele.

853 • E uşor să încaleci un măgar scund şi să baţi un copil orfan.

854 • Găina mea, de făcut ouă, să nu facă, să fie doar frumoasă.

855 • Nuca a ieşit din coajă şi nu i-a mai plăcut de ea.

856 • Nu frumuseţea calului, ci iuţeala lui se laudă.

857 • Nu-i pare rău că a murit, dar îşi doreşte sicriu din lemn de nuc.

858 • Parcă el ar fi făcut aceşti munţi mari.

859 • Pe loc neted muşuroiul se crede munte.

860 • Pentru o zi de-ar fi, dar să fie roşu.

861 • Răsare (apare) o singură dată ca soarele iarna.

862 • Fălosul cînd se urcă pe un cal bun nu mai răspunde la salut.

863 • Şi ţapul are barbă.

864 • Unealta lucrează, mîna se laudă.

865 • Un singur glonţ am tras, două prăzi am împuşcat.

866 • Vaca fără lapte muge des.

867 • Văzînd calul potcovit şi broasca şi-a ridicat piciorul.

LENE

868 • Cine doarme în august, iarna se scarpină în cap.

869 • Cine se uită la gura altuia rămîne flămînd.

870 • Cîinele sătul doarme la umbră.

871 • Coarnele coapte n-au nevoie de dinţi.

872 • Cu pantaloni uscaţi nu se prinde peştele ud.

873 • Cu vorba nu urneşti din loc corabia încărcată cu brînză.

874 • Cu vorba nu termini treaba.

875 • Dă-i de lucru leneşului ca să-ţi dea el sfaturi.

876 • Ghiaurul leneş se face călugăr, iar musulmanul leneş — derviş.[1]

877 • La semănat — ba, la cules — ba, dar la masă — gata.

878 • Mărule, coace-te şi în gură pică-mi !

879 • Miere să am, că muşte vin de la Bagdad.

880 • N-au intrat zilele în traistă.

881 • Nu te lenevi să mergi la locul invitat, nu te arăta unde n-ai fost chemat.

---

[1] *Călugăr musulman.*

882 • Puturosul vrea să mănînce nuci, dar îi e lene să le spargă.

883 • Umblă după măgari morţi să le ia potcoavele.

884 • Unii nu găsesc pod să treacă, alţii nu găsesc apă să bea.

885 • Unde este miere, nu lipsesc nici muştele.

886 • Vulpea care doarme mult nu prinde găini.

MĂSURĂ

887 • Cele două mîini sînt pentru un singur cap.

888 • Cîinele care umblă la două uşi rămîne flămînd.

889 • Copilul care suge de la două mame face diaree.

890 • Cu o singură săgeată nu se vînează două păsări.

891 • Doi cîini nu pot să împartă un os.

892 • Doi pepeni nu intră sub acelaşi braţ.

893 • Doi saltimbanci nu dansează pe aceeaşi frînghie.

894 • Două privighetori nu se aşează pe aceeaşi creangă.

895 • Două săbii nu intră într-o singură teacă.

896 • Fiecare cocoş cîntă în ograda sa.

897 • În aceeaşi ogradă nu cîntă doi cocoşi.

898 • Într-un papuc nu intră două picioare.

899 • La o poartă nu vezi doi cerşetori.

900 • Mîncarea prea multă dă ori dureri de stomac, ori de cap.

901 • Nici din măgar cal şi nici din ficat carne nu se face.

902 • Nici ţagla[1] să nu ardă, nici chebapul[2].

903 • Nu din lemnul oricărui copac se face fluier.

904 • Nu poţi duce doi pepeni într-o singură mînă.

905 • Nu poţi fierbe două căpăţîni în aceeaşi cratiţă.

906 • Nu te apleca prea mult, te vor călca, nu te înălţa prea mult, te vor spînzura.

907 • Nu se leagă doi cai la acelaşi stîlp.

908 • Nu te lega de unul şi altul, nu depăşi măsura.

909 • Nu-ţi ştii măsura, te vor face s-o afli.

910 • Omul trebuie să-şi ştie marginea.

911 • Pentru orice cratiţă se găseşte un capac.

912 • Potriveşte bucata după gură.

913 • Suliţa nu încape în sac.

914 • Uită-te la starea ta şi dă-i să-ţi ţeasă covor.

---

[1] *Bucată de lemn sau sîrmă pe care se frige carnea.*
[2] *Frigăruie turcească.*

915 • Unde e unitate, acolo e şi viaţa în înţelegere.

916 • Unde te-ai dezbrăcat, acolo să te îmbraci.

917 • Unde te apucă seara, acolo şi dimineaţa.

918 • Un singur vapor nu poate să aibă doi căpitani.

MESERII

919 • A mîncat băiatul, s-a sculat şi s-a dus la joacă ; a mîncat ciobanul, s-a sculat şi s-a dus la oi.

920 • Blănarul n-are haină de blană, iar căciularul, căciulă.

921 • Cine nu vede meseria la meşter n-o învaţă.

922 • Croitorul nu-şi coase pentru el.

923 • Croitorul are spinarea descoperită.

924 • După tăbăcar, pe lume nu există miros urît.

925 • I-au spus măgăruşului să-şi arate priceperea şi el se trînti la pămînt.

926 • Meseria este brăţară de aur.

927 • Meseria este izvorul bucuriilor.

928 • Nu există meserie rea.

929 • Olarul bea apă din vază.

930 • Omul fără meserie e ca pomul neroditor.

931 • Plugarul vrea ploaie, olarul secetă.

932 • Răşina (de brad) este darul ciobanului.

933 • Vînătorul la vînat, drumeţul la drum.

934 • Turmă fără cioban nu există.

MINCIUNĂ

935 • A ars casa mincinosului şi nimeni n-a crezut.

936 • Cică sub pămînt s-a mişcat şarpele şi el a simţit cutremurul.

937 • Cine-i mincinos nu trebuie să fie şi uituc.

938 • Cine minte în luna ramazanului are faţa neagră de bairam.

939 • Cu minciuni nu se face treabă.

940 • Dacă jur nu mă doare capul.

941 • Dacă pe cămilă o ia vîntul, uită-te după capră în ceruri.

942 • De obicei îi scapă peştele cel mare.

943 • E mai greu să asculţi minciuni decît să minţi.

944 • Fereşte-te de ochii lăcrimoşi şi de vorbe mincinoase.

945 • Lumea are sfîrşit, minciuna ba.

946 • Lumînarea mincinosului arde pînă la culcare.

947 • Mincinosul spune ce aude.

948 • Minciuna are picioare scurte.

949 • Unul din buzunarele mincinosului este plin de minciuni.

950 • Vede India printr-o gămălie de ac.

MINTE (inteligenţă)

951 • Capul cu dureri n-are minte[1].

952 • Ce face capul fără minte, suportă picioarele.

953 • Cel care merge cu picioarele se întoarce, cel care merge cu gîndul nu se întoarce.

954 • Ce vîrstă are, ce cap are?

955 • Drumul minţii este acelaşi.

956 • Fiecăruia îi place mintea sa.

957 • Lumea şi-a scos mintea la mezat şi fiecare pe-a sa înapoi şi-a luat.

958 • Mintea e averea omului.

959 • Mintea (capul, n.n.) face, capul trage.

960 • Mintea împrumutată nu e minte.

961 • Mintea nu se vinde pe bani.

962 • Mintea nu ţine de vîrstă, ci de cap.

963 • O minte completează pe cealaltă.

---

[1] *Aluzie la cei care îşi fac singuri greutăţi.*

964 • Omul este primit după îmbrăcăminte şi condus după minte.

965 • Omul inteligent se înşeală o singură dată.

966 • Peştelui îi vin minţile la cap după ce intră în plasă.

967 • Priveşte cu mintea şi ascultă cu inima!

MOARTE

968 • Cauţi odihnă, în mormînt o vei găsi.

969 • Cîinele căruia i-a sunat ceasul udă zidul geamiei.

970 • Cînd vine Azrailul nu întreabă dacă îţi este fiu sau servitor.

971 • De calul care nu lasă zăbala se apropie moartea.

972 • După moarte nu există altă moarte.

973 • Lăutarul mort e dus de acasă cu muzică.

974 • Moartea există, reîntoarcerea — ba.

975 • Moartea nu are leac.

976 • Moarte fără cauză nu există.

977 • Nu mori odată cu mortul.

978 • Nu te răzbuna cu moartea!

979 • Pentru moarte nu există leac.

MODESTIE

980 • Briliantul se scoate din piatră neagră.

981 • Ceea ce străluceşte iute se păleşte.

982 • Chiar de eşti luptător, primeşte lupta de jos.

983 • Cine nu se mulţumeşte cu puţin, niciodată n-are parte de mult.

984 • Cine zboară jos, se aşază sus.

985 • Cioara, vrînd să imite potîrnichea, şi-a încurcat propriul său mers.

986 • Copacul, cît de înalt ar creşte, tot nu atinge cerul.

987 • Din făină de orz nu se face cataif.

988 • Eu domn, tu domn, cine mai mulge vaca?

989 • Hîdîr îl chema pe tatăl meu, doar atît pot să fac eu.

990 • Întinde picioarele cît ţi-e plapuma.

991 • Nu fi mîndru, padişah al meu, căci sînt pe lume şi mai mari decît tine!

992 • Nu orice copac înalt este şi ascuţit.

993 • Nu te mîndri cu piatra de mormînt.

994 • Nu trebuie să spui „ce am fost", ci „ce voi fi".

995 • Nu-ţi băga capul unde nu-ţi intră nici degetul.

996 • Nu-ţi băga capul acolo unde nu intră picioarele.

997 • Omul trebuie să fie cît mai modest.

998 • Oricît de înalt ar fi muntele, drumul trece peste el.

999 • Pe masă-i puţină mîncare, însă capul nu mă doare.

1 000 • Pune-ţi broboadă după soţ şi fierbe-ţi mîncarea după tingire.

1 001 • Puţin, dar bun.

1 002 • Şoarecele ştie gaura din care a ieşit.

MUNCĂ

1 003 • Acolo unde sînt mulţi cocoşi, dimineaţa se face devreme.

1 004 • Albina ştie floarea de la care trebuie să ia miere.

1 005 • Aratul şi oile, restul e joacă.

1 006 • Ce-ai semănat culegi.

1 007 • Cine caută, găseşte ; cine geme, moare.

1 008 • Cine doarme vara în umbră, iarna are pîinea neagră.

1 009 • Cine mănîncă nu ştie; ştie cine găteşte!

1 010 • Cine munceşte, cîştigă.

1 011 • Cine munceşte nu duce lipsuri.

1 012 • Cine munceşte se cunoaşte după mînă şi cinc învaţă după limbă.

1 013 • Cine n-are urme pe tarla n-are obraz la masă.

1 014 • Cine nu munceşte nu muşcă (din bucate).

1 015 • Cine nu munceşte rămîne flămînd.

1 016 • Cine nu transpiră vara îngheaţă iarna.

1 017 • Cine seamănă devreme, culege devreme.

1 018 • Ciocanul meşterului face 1 000 de galbeni.

1 019 • Cui îi place smîntîna creşte bivoliţe.

1 020 • De ce ai, lupule, ceafa groasă? — Fiindcă îmi caut singur de masă!

1 021 • Dispreţul faţă de muncă ţi-atîrnă traista de gît.

1 022 • Du gunoiul la tarla şi lipsuri nu vei avea!

1 023 • După mînă se cunoaşte cine munceşte.

1 024 • Eu am trudit — alţii au chefuit.

1 025 • Fierul folosit nu prinde rugină.

1 026 • Iuţeala cepii o ştie nu cine o mănîncă, ci cine o taie.

1 027 • Îngrijeşte de vie să facă struguri ca să ai obraz să-i mănînci.

1 028 • Într-o casă două fete, una e ac, iar cealaltă sulă.

1 029 • Mîna care apucă coada plugului nu rămîne goală.

1 030 • Mult a fost, puţin a rămas.

1 031 • Munca este brăţară de aur.

1 032 • Munca este oglinda omului.

1 033 • O mînă seamănă, două mîini culeg.

1 034 • Orice cap are o durere, a morarului e apa.

1 035 • Pe cazanul care fierbe nu stă capacul.

1 036 • Pentru cine munceşte — bogăţie, pentru alţii — pildă.

1 037 • Pentru hamal samarul nu e o povară.

1 038 • Pentru oi cioban, pentru pămînt plug!

1 039 • Pentru 8 zile de viaţă trebuie să munceşti 9 zile.

1 040 • Piatra care se rostogoleşte nu prinde muşchi.

1 041 • Piciorul care umblă se loveşte de pietre.

1 042 • Pînă nu munceşti recoltă nu primeşti.

1 043 • Pînă nu-ţi uzi poalele nu prinzi peşte.

1 044 • Să mănînci fără trudă nu se poate.

1 045 • Seamănă sămînţa de soi şi nu mai duce grija pîinii.

1 046 • Unde se munceşte acolo şi bogăţia creşte.

1 047 • Via nu cere rugăciuni, ci sapă.

1 048 • Ziua scurtă are cîştig mic.

MUSAFIRI

1 049 • Celui care vine „bine ai venit", celui care pleacă „drum bun".

1 050 • E uşor să spui „vino", e greu să spui „pleacă".

1 051 • Locul musafirului nepoftit este lîngă uşă.

1 052 • Musafir eşti doar trei zile.

1 053 • Musafirul nepoftit e întîmpinat de cîini.

1 054 • Musafirul nu iubeşte musafirul, iar gazda pe amîndoi.

1 055 • Musafirul nu mănîncă ce doreşte, ci ce găseşte.

NĂRAVURI

1 056 • Aşa a fost, aşa va rămîne.

1 057 • Avuţia jucătorului de cărţi este înjurătura.

1 058 • Beţivul începe să se gîndească după ce se trezeşte.

1 059 • Beţivul îl întîlneşte pe beţiv la cîrciumă.

1 060 • Bruma nu ofileşte vînăta amară.

1 061 • Copacul din rădăcină putrezeşte.

1 062 • Cămătarul falit răsfoieşte registrele vechi.

1 063 • Cămila, mergînd la Kaaba[1], nu devine hagiu.

1 064 • Ce se scrie la cîrciumă, se citeşte în iad[2].

1 065 • Cine bea pe veresie se îmbată de două ori.

---

[1] *locul de pelerinaj al musulmanilor în Mecca.*
[2] *în credinţa musulmană faptele bune şi rele sînt însemnate de arhangheli. Aici aluzie la faptul că în cîrciumă se fac numai fapte rele.*

1 066 • Cine bea rachiu şi vin îşi frînge singur capul.

1 067 • Cîinele care se încaieră are mereu răni.

1 068 • Cîinele îşi schimbă părul, dar năravul ba.

1 069 • Cîinele ori alb, ori negru, tot cîine este.

1 070 • Cum este la nouă ani, aşa va fi şi la nouăzeci.

1 071 • Cuminţenia pisicii ţine pînă la vederea şoarecelui.

1 072 • De beţiv şi nebunul fuge.

1 073 • Destul că-i încăpăţînat el, da-l mai cheamă şi Murat cel chel.

1 074 • După ochi se cunoaşte hoţul de struguri.

1 075 • E cît un picior de mare şi-o mie de năravuri are.

1 076 • Eu beau, tu te îmbeţi.

1 077 • Eu ştiu ce marfă e el.

1 078 • Găina care se plimbă mult se întoarce cu murdărie pe picioare.

1 079 • Hornul se aprinde pe dinăuntru.

1 080 • Iarba ce nu-i place şarpelui creşte lîngă gaura lui.

1 081 • Îl gonesc de la uşă şi el intră pe horn.

1 082 • În culcuşul cîinelui nu găseşti bucăţele de os.

1 083 • Învaţă morala de la imoral.

1 084 • La ce-i foloseşte negriciosului săpunul şi pămîntului uscat plugul?

1 085 • Lupul îşi schimbă părul, năravul — ba.

1 086 • Negriciosul nu se albeşte cu spălatul.

1 087 • Nici piatră acră şi nici zahăr nu s-a făcut.

1 088 • N-atîrna ficat de gîtul pisicii.

1 089 • Năravul care intră cu laptele iese cu sufletul.

1 090 • Nu aştepta foloase de la cine îşi petrece timpul pe scaunul cafenelei.

1 091 • Nu aştepta vindecare de la otravă şi sinceritate de la femeia uşuratecă.

1 092 • Nu e ruşinos să te abaţi din drum, e ruşinos să nu revii la drum.

1 093 • Nu scrie carte beţivului — nu ştii dacă o citeşte ori nu.

1 094 • Obişnuinţa e mai rea ca turbarea.

1 095 • O singură ceapă face să miroasă un cazan întreg.

1 096 • Oţetul tare strică butoiul în care stă.

1 097 • Pădure fără uscături nu există.

1 098 • Pentru berbec coarnele nu sînt o povară.

1 099 • Piatra acră e piatră acră, iar zahărul — zahăr.

1 100 • Pînă nu dă din coadă căţeaua, cîinele nu se ia după ea.

1 101 • Puiul de lup nu ajunge cîine.

1 102 • Să fie cîrciumar şi să nu bea ?

1 103 • Scîndura putredă nu stă prinsă în cuie.

1 104 • Scopul lui nu e spoitul, cît fîţîitul.

1 105 • Ulciorul de apă în drum spre apă se sparge.

1 106 • Unii beau şi el se îmbată.

1 107 • Un rău strică patruzeci buni.

1 108 • Viermii sînt înăuntrul copacului.

1 109 • Vinul îl face de rîs pe vizir : nu stă ca în butoi.

NEBUNI

1 110 • Cînd îl vezi pe nebun, fugi din drum.

1 111 • Dacă ar pune clopote de gîtul nebunilor, ocaua de fier ar atinge o mie de galbeni.

1 112 • În fiecare casă — un nebun, în casa noastră — toţi.

1 113 • Nebunii cînd se văd îşi ascund ciomegele.

1 114 • Nebunul nu plînge, înţeleptul nu rîde.

1 115 • Nebunul nu se ruşinează, se ruşinează rudele.

1 116 • Nebunul se bucură de nebun, iar imamul de mort.

1 117 • Vede davulă, de davulă se îndrăgosteşte, vede zurna, de zurna se îndrăgosteşte.

NECAZURI

1 118 • Au întrebat-o pe cămilă : „Ce îţi place mai mult, coborîşul sau urcuşul?" şi ea răspunse : „Cu povară, pe amîndouă să le ia dracul".

1 119 • Bineţe i-am dat, pagubă am căpătat.

1 120 • Cap fără durere are doar sperietoarea din bostană.

1 121 • Cap fără dureri nu există.

1 122 • Ceaţa pe vîrful muntelui şi necazurile pe capul omului nu se sfîrşesc.

1 123 • Cine fuge de ploaie dă de grindină.

1 124 • Cine îşi ascunde necazul leac nu găseşte.

1 125 • Cine mănîncă de unul singur, singur îşi strînge masa.

1 126 • Cine nu a avut suferinţe, nu ştie să preţuiască bucuriile.

1 127 • Cine n-a gustat amarul, nu ştie ce e dulcele.

1 128 • Cine stă singur rămîne doar cu covata.

1 129 • Cine suferă, găseşte milă.

1 130 • Cîinele străin este gonit din şapte mahalale.

1 131 • Cînd unul mănîncă şi altul se uită necazu-i gata.

1 132 • Copilul orfan îşi taie singur buricul.

1 133 • Dacă orfanul iese să fure, din prima seară apare luna.

1 134 • Dacă soarta nu-ţi surîde, ce pot să-ţi facă alţii ?

1 1135 • Dacă sparge stăpîna e întîmplare ; dacă sparge slujnica primeşte pedeapsă mare.

1 136 • Dacă vaca nu dă lapte ca vaca, trage plugul ca boul.

1 137 • După ce căruţa iese din făgaş, uşor se răstoarnă.

1 138 • Este mai bun un necaz decît o mie de sfaturi.

1 139 • Fierul de umezeală şi omul de necazuri ruginesc.

1 140 • Gaură în casă — vizuină de zmeu.

1 141 • Îndoiala nu te lasă să dormi liniştit, dar de la multe necazuri te scoate.

1 142 • La cap mare şi durerea-i mare.

1 143 • Măgarul nu rage sub povară.

1 144 • Măgăruşul bătut cu furca la treierat nu uită durerea un an.

1 145 • Mielul orfan nu ajunge cîrlan.

1 146 • Năpasta nu spune „stai că vin".

1 147 • Necazul aduce necaz.

1 148 • Necazul cere răbdare.

1 149 • Necazul nu spune cînd vine.

1 150 • Necăjitul vorbeşte mai mult decît nebunul.

1 151 • Nu e necaz care să treacă cu orice rugăciune !

1 152 • O durere face să uiţi pe alta.

1 153 • Orfanul are capul plecat.

1 154 • Paguba este ca o cămaşă de foc.

1 155 • Pasărea cu o singură aripă nu zboară.

1 156 • Pasărea, fără aripi, nu poate să zboare.

1 157 • Pasărea năpăstuită îşi are cuibul în vecinătatea vulturului.

1 158 • Părul creşte de bunăstare şi unghia de suferinţă.

1 159 • Pe cămilă o întrebară: „Ce îţi place mai mult, coborîşul sau urcuşul?", şi cămila răspunse: „Ce au făcut cu drumul neted, l-au înălţat la cer?"

1 160 • Pentru cel rătăcit lătratul cîinelui i se pare mai plăcut decît trilul privighetorii.

1 161 • Pe grădinarul care cultivă ardei întreabă-l despre pagubele aduse de rîndunică.

1 162 • Pe măgar l-au invitat la nuntă şi el îşi zise: „Ăştia ori n-au lemne, ori n-au apă".

1 163 • Pe om necazul şi pe perete igrasia îl doboară.

1 164 • Pentru calul slab şi coada-i o povară.

1 165 • Singurătatea te învaţă să munceşti.

1 166 • Străinul după privire se cunoaşte.

1 167 • Sufletul se satură şi de suferinţe şi de distracţii.

1 168 • Trece martie, trece şi necazul.

1 169 • Unul face şi o mie trag năpasta.

1 170 • Unul trage să moară, altul îi caută pîinea în sîn.

1 171 • Vestea proastă repede se-aude.

1 172 • Ziua neagră nu e neagră la culoare.

1 173 • Ziua trece, suferinţa — ba.

NEGUSTORIE

1 174 • Carnea ieftină face supă fără gust.

1 175 • Cel care dă de miere îşi linge degetele.

1 176 • Cine cîştigă cinstit nu se ruşinează.

1 177 • Cine cumpără ieftin cumpără scump.

1 178 • Cine înşeală se înşeală.

1 179 • Cine nu dă înapoi ce-a luat, nu găseşte ce caută.

1 180 • Cînd e vorba să cîştigi o gîscă nu mai cruţi găina.

1 181 • Cîrciumarul este chezaşul bozagiului.[1]

1 182 • Cumpără lucru bun şi nu-i purta de grijă.

1 183 • Cumpără vînt şi vinde crivăţ.

1 184 • Cumperi ciori şi vinzi privighetori.

1 185 • Dacă averea îţi este un ou, loveşte-l de piatră!

1 186 • Dacă n-ai făină de orz, să ai măcar gură dulce!

1 187 • Dacă n-ai miere, n-ai nici limbă de miere?

1 188 • Dacă nici nu cumperi nici nu vinzi ce cauţi în piaţă?

1 189 • După ce grîul dă în spic preţul secerii creşte.

1 190 • El hagiu, tu hagiu, cine va mai fi boiangiu?

1 191 • Fasolea cu păduchi are cumpărători orbi.

---

[1] *vînzător ambulant de sucuri (bragagiu).*

1 192 • În bazarul de giuvaieruri nu se vînd mărgele.

1 193 • În mahalaua orbilor nu se vînd oglinzi.

1 194 • Mierea bună are mulţi muşterii.

1 195 • Mijlocitorul are punga plină.

1 196 • Nimeni nu spune că are iaurtul acru.

1 197 • Nu lua de coadă animalul pe care nu l-ai cumpărat.

1 198 • Nu vinde peştele din mare.

1 199 • Omul priceput se cunoaşte la aliş-veriş [1].

1 200 • Oricînd ţi-ai da seama de pagubă înseamnă beneficiu.

1 201 • Pînă nu cîştigi nu-ţi fierbe cazanul.

1 202 • Socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din tîrg.

1 203 • Şi vizită şi comerţ.

1 204 • Uşor la povară, scump la preţ.

1 205 • Verifică-ţi punga, după aceea să faci tîrgul.

1 206 • Vinde cioara drept privighetoare.

1 207 • Vrea să cumpere un ac şi întreabă cît costă ocaua de căpşune.

1 208 • Zece bani marfa şi douăzeci vama.

---

[1] *comerţ, negoţ.*

NEÎNŢELEGERI — CEARTĂ

1 209 • Cîinii se văd la loc ferit.

1 210 • Cînd se ciocnesc două ulcioare unul singur se sparge.

1 211 • Cuiul nou îl scoate pe cel vechi.

1 212 • Eu zic că este săptămîna bairamului, el înţelege tablă de mangal.[1]

1 213 • I-au zis croitorului să se mute şi el a zis că are acul în păr.

1 214 • Încăierarea cîinilor, bucuria corturarilor.

1 215 • În mîncarea fiartă nu se pune apă rece.

1 216 • La moară nu se iscă cearta pînă nu se spune : „eu sînt primul, tu eşti după mine".

1 217 • Lucrurile s-au încîlcit ca părul.

1 218 • Nu te băga între carne şi unghie.

1 219 • Parcă ai fi călcat în picioare tarlaua semănată cu orz a tatălui său.

---

[1] *A spune una şi a înţelege alta.*

1 220 • Stăpînul zice da, dar crainicul — ba.

1 221 • Unde mulţi se strîng acolo-i bucluc.

1 222 • Zgorneşti pisica, se aruncă asupra ta.

1 223 • Zici : „tu ştii“ şi scapi de ceartă.

NOROC

1 224 • Am dat cu piciorul, s-a făcut pîslă, l-am ascuţit şi s-a făcut scufie !

1 225 • Calul fără noroc ajunge la căruţă.

1 226 • Cine are mei are şi pui.

1 227 • Cine vine, vine cu norocul.

1 228 • Cîinele fără noroc adoarme spre dimineaţă.

1 229 • Dacă aveam noroc mama mă năştea fată.

1 230 • Lingura e după noroc.

1 231 • Mierea o mănîncă nu cel cu degetele lungi, ci cel care are noroc.

1 232 • Nimeni nu ia norocul altuia.

1 233 • Nimeni nu umple groapa altuia.

1 234 • Norocul e altul de la lingură la lingură.

1 235 • Norocul nu coboară din cer cu coşul.

1 236 • Nu întotdeauna suflă vîntul dorit de corăbier.

1 237 • Orice lingură îşi are norocul său.

1 238 • Se dă de gol ca un măgar ghinionist.

1 239 • Soarta frumosului este urîtă.

OBSERVAȚII PRACTICE

1 240 • Apa curge, ochii privesc.

1 241 • Berbecului îi șade bine la măcelărie.

1 242 • Boul slab nu este tăiat.

1 243 • Calul se îngraşă în şapte zile, iar cîinele cînd mănîncă.

1 244 • Carne fără oase nu există.

1 245 • Carnea slabă nu face supă grasă.

1 246 • Cel nou face să se vorbească de cel vechi.

1 247 • Cine are rîie se scarpină.

1 248 • Cine intră în baie asudă.

1 249 • Cine mănîncă pilaf poartă cu el lingura.

1 250 • Cine nu merge cu vînt din spate oboseşte.

1 251 • Copacul este frumos cu frunzele.

1 252 • Copacul foşneşte cu frunzele.

1 253 • Cui pe cui se scoate.

1 254 • Cum a fost miercuri aşa va fi şi joi.

1 255 • Din bumbac vechi nu se face pînză.

1 256 • Din făină de mei baclavale,, iar din lemnul de smochin făcăleţ nu se fac.

1 257 • Dovleacul nu se leagă de ciupercă.

1 258 • Frumuseţea nu se mănîncă pe pîine.

1 259 • Iese de sub orice piatră ai ridica.

1 260 • Lemnarul ciopleşte cu tesla spre el.

1 261 • Nu intra cu cîinele într-un sac.

1 262 • Nu întotdeauna cîntă privighetoarea.

1 263 • Oaia albă poate să aibă şi miei negri.

1 264 • Oii sterpe îi stă bine la măcelărie.

1 265 • Ordinul padişahului ţine trei zile.

1 266 • Păr pe ou nu creşte.

1 267 • Pentru cine cade de pe cal, aşternut şi plapumă, pentru cine cade de pe măgar — cazma şi lopată.[1]

1 268 • Pînă nu se naşte copilul, nu i se cos scutece.

1 269 • Pînă nu suflă vîntul, frunza nu foşneşte.

1 270 • Sat vechi, obiceiuri noi.

1 271 • Se agaţă ca liliacul.

1 272 • Struguri fără codiţe nu există.

---

[1] *Căzătura de pe măgar e mai periculoasă, în concepţia poporului turc.*

1 273 • Vara fără lapte bătut şi iarna fără plapumă nu se poate.

1 274 • Vara oricine dă de mîncare la vrăbii.

1 275 • Vestea din locurile îndepărtate o aduce caravana.

OM

1 276 • A intra în rîndul oamenilor.

1 277 • Aurul se încearcă în foc, iar omul în nevoi.

1 278 • Ca să cunoşti un om ia-l ca asociat ori tovarăş de drum.

1 279 • Ce îşi face omul singur, nu dezleagă o lume întreagă.

1 280 • Cinci degete la o mînă şi nu seamănă unul cu altul.

1 281 • Cine nu-i om cu adevărat nu ştie preţul omului.

1 282 • Copacul cu multe frunze dă roade bune.

1 283 • Copilul care va ajunge om se vede după faţă.

1 284 • Cu îmbrăcăminte nu se face om din neom.

1 285 • Cum e omul de 7 ani, aşa va fi şi la 70.

1 286 • Dacă omul nu se place pe sine, crapă.

1 287 • De-ar şti omul cînd moare, şi-ar săpa singur groapa.

1 288 • De la om poţi să te-aştepţi la orice.

1 289 • Doar omul ştie preţul omului.

1 290 • După ce s-au copt poamele, copacul îşi apleacă capul.

1 291 • Este de preferat răul dimineţii, decît binele serii.

1 292 • Este o cale de la inimă la inimă.

1 293 • Faţa este oglinda sufletului.

1 294 • Fereşte-te de omul care se uită în jos şi de apa care curge lin.

1 295 • Lemnul cînd e verde se îndoaie.

1 296 • Luna se cunoaşte după cum răsare, iar omul după cum merge.

1 297 • Munte cu munte nu se întîlneşte ; om cu om — da.

1 298 • Nu există om fără greşeli.

1 299 • Nu te sprijini de copac, se usucă.

1 300 • Ochii omului se satură cu un pumn de pămînt.

1 301 • Omenia n-are măsură.

1 302 • Omenia să fie de partea ta !

1 303 • Om fără cusur nu există.

1 304 • Omul are nevoie de om.

1 305 • Omul care nu ştie să facă bine nu este cm.

1 306 • Omul dacă se suie pe cele neştiute de el, cu capul va atinge cerul.

1 307 • Omul din greşeli învaţă.

1 308 • Omul e pestriţ prin-năuntru, animalul pe dinafară.

1 309 • Omul este apreciat după cuvîntul dat, iar animalul este ţinut de căpăstru !

1 310 • Omul este diavolul omului.

1 311 • Omul este mai dur ca piatra şi mai gingaş decît un trandafir.

1 312 • Omul nu este povara omului, iar sufletul nu este proprietatea trupului.

1 313 • Omul nu se teme de om, ci îl respectă.

1 314 • Omul se alintă faţă de cel iubit.

1 315 • Omul se cunoaşte în muncă.

1 316 • Omul se înşeală o singură dată.

1 317 • Omul se naşte o singură dată.

1 318 • Omul tot om este, chiar dacă n-are gologani, măgarul tot măgar este, chiar dacă are ţol.

1 319 • Omul trebuie să se uite şi înapoi.

1 320. • Omul vorbeşte des despre ce îi place.

1 321 • Pentru omul adevărat o vorbă e de-ajuns.

1 322 • Pe om îl strică prietenii.

1 323 • Preţul omului numai omul îl ştie.

1 324 • Să fii stimat sau înjosit, asta ţine de tine însuţi.

1 325 • Să te temi de omul tăcut şi de apa lină.

1 326 • Seamănă cu orice în afară de om.

1 327 • Sufletul omului este acolo unde îl doare.

1 328 • Sufletul nu creşte la bostană.

1 329 • Şerbetul se dă după cum e omul.

1 330 • Un om îl înşeală pe altul o singură dată.

PATRIE

1 331 • A te lăuda în străinătate e ca şi cum ai cînta în baie.

1 332 • Au pus privighetoarea în colivie de aur şi ea tot întreabă : „Unde-mi este Patria ?"

1 333 • Bufniţa nu lasă ruina pentru o grădină de trandafiri.

1 334 • Cine n-a dormit pe piatră între străini nu ştie preţul rogojinii de acasă.

1 335 • Cine n-are copii, n-are patrie.

1 336 • Curajul se vede în apărarea patriei.

1 337 • Fiecare îşi iubeşte patria.

1 338 • Fiecărei păsări doar cuibul ei îi place.

1 339 • Nu-ţi fierbe mîncarea în cazanul altuia.

1 340 • Pămîntul este mama tuturor.

1 341 • Pentru pasăre colivia de aur este temniţă.

1 342 • Patria ta e cea mai frumoasă.

1 343 • Uşa la străini se deschide şi tîrziu şi greu.

PLÎNS

1 344 • Cine cade singur nu plînge.

1 345 • Cine face să-i plîngă nevasta nu rîde nici el.

1 346 • Cine plînge pentru altul rămîne fără ochi.

1 347 • Cine rîde mult, plînge mult.

1 348 • Cine rîde mult plînge repede.

1 349 • Cine te face să plîngi nu are parte de rîs.

1 350 • Cînd i-au amintit privighetorii de trandafir a plîns în hohote.

1 351 • Copilul pînă nu plînge, nu-i dai ţîţă.

1 352 • Doar mama plînge din inimă, restul se prefac.

1 353 • Nu plînge pe morţi şi nu rîde de vii.

1 354 • Nu-l plînge pe mort, plînge-i pe nebuni.

1 355 • Orice plîns are şi rîs.

1 356 • Pînă nu plînge cerul, pămîntul nu rîde.

1 357 • Pînă nu plînge sufletul nu plîng nici ochii.

1 358 • Rîsul este frate bun cu plînsul.

PRIETENIE

1 359 • Ai grijă de cal ca de un prieten, însă încalecă-l ca un duşman.

1 360 • A murit boul, s-a stricat şi tovărăşia.

1 361 • Buna vecinătate e mai ceva ca frăţia.

1 362 • Carnea nu se poate despărţi de unghie.

1 363 • Cine cade nu are prieteni.

1 364 • Cine caută prieteni fără cusur rămîne fără prieteni.

1 365 • Cine ţi-a fost prieten nu-ţi va fi duşman.

1 366 • Cîinele vecinului nu latră la vecin.

1 367 • Cu lucrurile altuia nu cîştigi prieteni.

1 368 • Cu prietenul să mănînci, să bei, dar să nu faci aliş-veriş.

1 369 • Dacă vecinu-i bun stai pe loc, chiar dacă locul e rău.

1 370 • Dacă vrei să cîştigi ceva, apoi cîştigă prieteni, căci duşmani naşte şi mama.

1 371 • Decît prietenia neştiutorului, mai bine duşmănia învăţatului.

1 372 • Din două pietre faci o moară, din două capete o prietenie!

1 373 • Duşmanul deschis este mai bun decît cel ascuns.

1 374 • Duşmanul nu-i citeşte duşmanului gazel.[1]

1 375 • E greu să te saturi de o zi frumoasă şi de un prieten bun.

1 376 • Fii prieten cu toată lumea, nu duşman.

1 377 • Inima îşi cunoaşte prietenii.

---

[1] *poezie lirică, cîntec.*

1 378 • În „prieten" nu te-ncrede că-ţi umple pielea cu iarbă verde.

1 379 • În vreme de ploaie vezi cît preţuieşte haina din aba.

1 380 • La casa prietenului bandajează-ţi capul ; la casa duşmanului taie-ţi ghearele.

1 381 • Lingură nouă să ai şi prieten vechi.

1 382 • Mai bine un vrăjmaş înţelept decît un prieten nerod.

1 383 • Mergi rar la prieteni ca să te primească în picioare.

1 384 • Nici lupul nu face rău vecinului.

1 385 • Noi am cîntat la davulă, iar alţii au adunat cheta.

1 386 • Nu te-mprieteni cu omul rău, ia pildă de la cei buni.

1 387 • Nu-ţi lua casă, ia-ţi vecin.

1 388 • O mie de prieteni sînt puţini, un duşman este mult.

1 389 • Omul după prieteni se cunoaşte.

1 390 • Orice să fie nou, dar prietenul vechi.

1 391 • Piatra pe care o aruncă prietenul nu sparge capul.

1 392 • Prieten de zile negre.

1 393 • Prietenia cu cîntarul, negustoria cu socoteala.

1 394 • Prietenia dracului ţine pînă la ştreang.

1 395 • Prieteni, prieteni, dar brînza-i pe bani.

1 396 • Prietenul devotat este mai bun decît rudele.

1 397 • Prietenul îţi spune în faţă greşeala.

1 398 • Prietenul se cunoaşte la zile negre.

1 399 • Prietenul te face să plîngi, duşmanul să rîzi.

1 400 • Prietenul priveşte la cap, iar duşmanul la picioare.

1 401 • Priveşte-mă cu un singur ochi ca să te privesc cu amîndoi.

1 402 • Renunţă la drum, nu renunţa la tovarăşul de drum.

1 403 • Roagă-te ca vecinul să aibă două vaci ca şi tu să ai una.

1 404 • Să nu te încrezi în apa curgătoare; să nu cauţi sprijin la copilul altuia.

1 405 • Să nu-ţi spui secretele prietenului căci şi el are prieteni şi le va spune prietenului.

1 406 • Un prieten se cîştigă în patruzeci de ani.

1 407 • Vecinul este mai apropiat decît rudele.

1 408 • Vulpii întovărăşită cu lupul îi revin ori ghearele, ori maţele.

PROSTIE — IGNORANŢĂ

1 409 • Ageamiul a privit şi de rîs a murit.

1 410 • A rămas cu degetul în gură.

1 411 • Are gură şi n-are limbă.

1 412 • Ascultă ca oaia fluierul.

1 413 • A trecut marea şi s-a înecat în rîu.

1 414 • Caii se lovesc cu copitele şi suferă măgarii.

1 415 • Cap mare, cap sec, ia-l de ureche şi du-l la arat.

1 416 • Catîrul prost răstoarnă povara chiar lîngă uşă.

1 417 • Caută viţel sub bou.

1 418 • Ce te uiţi ca boul lui Ahmet?

1 419 • Ce — ţi-ai închiriat gura?

1 420 • Cine încredinţează capul unui frizer prost să poarte vată în buzunar.

1 421 • Cine îşi face duşmani degeaba este ori prost, ori flecar.

1 422 • Cine nu construieşte minarete crede că au crescut din pămînt.

1 423 • Cine se înşeală dimineaţa se înşeală pînă noaptea.

1 424 • Cine vorbeşte cu ignorantul ajunge ignorant.

1 425 • Coarnele ies în urma urechilor, dar le întrec pe acestea.

1 426 • Dacă neştiutorul este propriul său duşman, cum poate să devină prietenul altuia?

1 427 • Dacă spun că este nuntă în cer, femeile întreabă de scară.

1 428 • De ce să-l mai cresc dacă n-am să-i aud vocea ?

1 429 • De cînd e cîine doar un vînat a prins.

1 430 • De cînd e cotoi doar un şobolan a prins.

1 431 • Decît să-i iasă numele, mai bine să-i iasă sufletul.

1 432 • Decît să mă apere vulpea, mai bine să mă sfîşie leul.

1 433 • De înţeles am înţeles că e moară de vînt, dar de unde vine apa ?

1 434 • De unde să ştie măgarul ce-i compotul?

1 435 • Din prost paşă şi din scîndură cleşte de jar. nu se fac.

1 436 • Doi fraţi s-au bătut, iar prostul a crezut.

1 437 • E ca plopul, n-are nici poame, nici umbră.

1 438 • Este uşor să arăţi neştiinţa ignorantului, dar greu îl faci să creadă acest lucru.

1 439 • Fata care nu ştie să danseze zice că e locul strîmt.

1 440 • Făcîndu-şi sprîncenele îşi scoate ochii.

1 441 • Gaia ageamie atîta poate să zboare.

1 442 • Ignorantul este ca şi cocoşul care începe să cînte înainte de vreme.

1 443 • Ignorantul nu se deosebeşte cu nimic de orb.

1 444 • Ignoranţa aduce sărăcie.

1 445 • Ignoranţa este mai rea decît durerea de cap.

1 446 • Îi dai nas prostului şi el îşi face nevoia pe covor.

1 447 • Înalt de statură şi gol sub căciulă.

1 448 • Îşi taie craca de sub picioare.

1 449 • Mai repede sare cămila oarbă şanţul decît înţelege prostul.

1 450 • Măgar să fii că se vor găsi destui să-ţi pună desagă.

1 451 • Mireasa scaun de aur a adus şi singură pe el s-a pus.

1 452 • Musafirul prost îl ospătează pe gazdă.

1 453 • Nu dau de doi bani sare pentru ciorba rea şi sfaturi pentru capul prost.

1 454 • Omul prost se duce cu căruţa la vînat.

1 455 • Pe cîinele prost îl îmbătrînesc drumurile.

1 456 • Pe măgarul delăsătorului nu-l mănîncă lupii.

1 457 • Pentru un gram de miere calcă în picioare un car de roşcove.

1 458 • Pe o ureche îi intră şi pe alta îi iese.

1 459 • Pînă se gîndeşte deşteptul, prostul îşi însoară băiatul.

1 460 • Potcovarul ageamiu învaţă meserie pe măgarul ciobanului.

1 461 • Praful covorului se termină, vorba prostului niciodată.

1 462 • Precum o coadă de măgar : nici nu se scurtează, nici nu se lungeşte.

1 463 • Prost cu prost se întîlneşte.

1 464 • Prostul a aruncat o piatră în fîntînă şi 40 de deştepţi n-au putut s-o scoată.

1 465 • Prostul de nuntă şi copilul de joacă nu se satură.

1 466 • Prostul după ce se satură se gîndeşte la plecare.

1 467 • Prostul o ia drept sclava sa pe cumnată.

1 468 • S-a dat jos de pe cal şi s-a urcat pe măgar.

1 469 • S-a supărat pe popă şi a mîncat de post.

1 470 • Să-i audă urechile ce-i iese din gură.

1 471 • Se duce la baie, se-ndrăgosteşte de cadă ; se duce la nuntă, se-ndrăgosteşte de zurna !

1 472 • Şi cu samar de aur, măgarul tot măgar este.

1 473 • Şi plopul este înalt, dar pe el cîntă coţofana.

1 474 • Şoarecele-n gaură n-a intrat, ba un dovleac de coadă şi-a legat.

1 475 • Taie din barbă şi adaugă la mustaţă.

1 476 • Trece rîul şi se îneacă în băltoacă.

1 477 • Uită ce a mîncat seara.

1 478 • Usturoiul cînd a fost mireasă 40 de zile a mirosit.

1 479 • Vede o oaie albă şi crede că înăuntru e plină de grăsime.

1 480 • Vede roşu, roşu vrea, vede violet, violet vrea.

PRUDENŢĂ

1 481 • Admiră trandafirul şi ia-l pe cel în mugure.

1 482 • Apa doarme, duşmanul ba.

1 483 • Arma chiar stăpînului îi este duşman.

1 484 • Calul fără căpăstru nu se încalecă.

1 485 • Cămila cu talangă nu se pierde.

1 486 • Chiar dacă îţi este duşman o furnică, fii prudent.

1 487 • Cine are cămilă are poarta înaltă.

1 488 • Cine îşi ţine gura îşi salvează capul.

1 489 • Cine răspunde la invitaţia lupului trebuie să meargă însoţit de cîini.

1 490 • Cîinele care nu ştie să latre aduce lupi la turmă.

1 491 • Vezi pîine — mănîncă ; vezi băţ — întinde-o !

1 492 • Cîte şiretlicuri ştie vînătorul, tot atîtea căi de scăpare cunoaşte şi ursul.

1 493 • Crezi în propriii tăi ochi mai mult decît în cuvintele altora.

1 494 • Cuiul iese, gaura rămîne.

1 495 • Dacă ai cleşte de ce să-ţi mai frigi mîna !

1 496 • Decît să te muşte cîinele mai bine ocoleşte mărăcinele.

1 497 • Deschide bine ochii, că altfel ţi-i deschid alţii.

1 498 • După ce îţi fură calul, degeaba încui grajdul.

1 499 • Falitului nu i se încredinţează marfă.

1 500 • Fiecare trebuie să ştie unde va ţinti săgeata aruncată.

1 501 • Focul arde locul unde cade.

1 502 • Împotriva duşmanului să ai armă, de nu — să fii departe de el.

1 503 • În via fără stăpîn intră neruşinatul.

1 504 • La turma fără cîini se învaţă lupii.

1 505 • Măsoară de două ori şi taie o dată.

1 506 • Nu arunca piatra în băltoacă, fiindcă tot pe tine te împroşcă.

1 507 • Nu băga mîna în orice gaură că iese ori şarpe, ori scorpion.

1 508 • Nu bea apă dintr-un vas al cărui fund nu se vede.

1 509 • Nu călca în noroi că sare pe tine.

1 510 • Nu călca pe coadă şarpele care doarme.

1 511 • Nu căsca gura, cască ochii!

1 512 • Nu fi asociat cu cineva mai puternic decît tine.

1 513 • Nu în orice loc unde oboseşti se face han.

1 514 • Nu spăla rufe bazîndu-te pe soarele de chindie.

1 515 • Nu spune că ţi-a ouat găina că te calcă hoţii.

1 516 • Nu te apropia de cîinele care mîrîie.

1 517 • Nu te atinge de negreală că te înnegreşti.

1 518 • Nu te culca într-un loc jos că te duce torentul, dar nici în unul ridicat că te ia vîntul.

1 519 • Nu te descoperi prea mult că răceşti.

1 520 • Nu te juca cu focul, că te frigi!

1 521 • Nu te lăsa în fîntînă cu frînghia altuia.

1 522 • Nu te uita la cine spune, ci la cine îl pune să spună.

1 523 • Nu trezi leul din somn.

1 524 • Oaia fără ciobani o ia lupul.

1 525 • Păşeşte atent!

1 526 • Pe oaia care se desparte de turmă o înhaţă lupul.

1 527 • Pînă nu vezi rîul, nu-ţi sufleca pantalonii.

1 528 • Pînă nu zici unu, nu spune doi.

1 529 • Satul cu mulţi copaci e apărat de ape.

1 530 • Scîndura fără greutate o ia ori vîntul, ori torentul.

1 531 • Şoarecele cu o singură bortă este repede prins.

1 532 • Treci şi tu peste podul pe unde au trecut şi alţii.

1 533 • Un cui salvează o potcoavă, o potcoavă salvează un cal.

RĂBDARE — PERSEVERENŢĂ

1 534 • Cine n-are răbdare, nimic nu-i reuşeşte ca atare.

1 535 • Cum am părul, cărunt sau negru? — Ai să vezi cînd o să-ţi cadă în faţă.

1 536 • Cu răbdare fructele crude devin halva, iar frunzele de dud, mătase.

1 537 • Cu timpul vinzi şi paiele.

1 538 • Cu uscăturile ard şi udele.

1 539 • Dacă n-ar creşte mînjii, calul n-ar avea preţ.

1 540 • Drumul cel mai scurt pînă la ţel este răbdarea.

1 541 • Fii răbdător să creadă că eşti molla [1].

---

[1] *învăţat (la musulmani).*

1 542 • Fructul după ce se coace de la sine cade.

1 543 • Pînă atunci ori cămila, ori stăpînul.

1 544 • Pînă ajunge mînzul cal, se stinge stăpînul.

1 545 • Răbdarea-i amară, însă fructu-i dulce.

1 546 • Rezultatul răbdării este bunăstarea.

1 547 • Secretul succesului este perseverenţa.

1 548 • Torentul trece, nisipul rămîne.

1 549 • Totul nu e pe bani, ci cu rîndul.

1 550 • Zilele numărate trec repede.

RĂUTATE

1 551 • A pune sare în rană.

1 552 • Are faţa acră ca noiembrie.

1 553 • Carnea păsării de pradă nu se mănîncă.

1 554 • Ce intră în gîtlejul şarpelui nu mai iese.

1 555 • Cine face rău la altcineva e ca şi cum şi-ar face lui însuşi.

1 556 • E ca sabia persanului : taie în două părţi.

1 557 • E rece ca şarpele.

1 558 • Fapta urîtă este mai urîtă decît o vorbă urîtă.

1 559 • Îţi dă să mănînci cu lingura şi îţi scoate ochii cu coada.

1 560 • Lupului îi place vremea ceţoasă.

1 561 • Moartea calului, sărbătoarea cîinilor.

1 562 • Musca e mică, dar tot te face să-ţi verşi maţele.

1 563 • Nu bea apă din mîna ticălosului, chiar dacă este elixirul vieţii.

1 564 • Nu-i spune „loveşte-l", îl omoară.

1 565 • Ochii pisicii ţintesc gaura de şoarece.

1 566 • Osul de şarpe nu se înghite.

1 567 • Pe cel din faţă îl muşcă şi pe cel din spate îl loveşte cu copita.

1 568 • Pe unde calcă el nu mai creşte iarbă.

1 569 • Piatra care te loveşte nu vine de departe.

1 570 • Piatră să fii şi să spargi capete.

1 571 • Pînă nu răstoarnă carul, piatra nu este urnită din loc.

1 572 • Puţin sau mult, răul tot rău este.

1 573 • Duşmanul măcar să moară, oricare ar fi pricina.

1 574 • Sînt destui care îţi arată drumul după ce se răstoarnă căruţa.

1 575 • Sînt mulţi care lovesc cu toporul în arborele căzut la pămînt.

1 576 • Şarpele, de orice culoare ar fi, blestemat să fie.

1 577 • Şarpele doarme, duşmanul nu.

1 578 • Vecinul rău te lasă în nevoi.

1 579 • Fă tu un pas, să fac eu doi.

RECUNOŞTINŢĂ

1 580 • Albina cînd ajunge regină urinează în stup.

1 581 • Chiar şi găina, cînd bea apă, se uită în sus.

1 582 • Cine face bine, cu bine este răsplătit.

1 583 • Cîinele nu-şi muşcă stăpînul.

1 584 • Faci bine şi găseşti rău !

1 585 • I-au dat cerşetorului un castravete şi el l-a refuzat zicînd că-i strîmb.

1 586 • Ieri a ajuns diavol şi astăzi deja sperie lumea.

1 587 • La gura boului care treieră nu se pune botniţă.

1 588 • Lumînarea nu-şi luminează baza.

1 589 • Nerecunoscătorul scuipă în farfuria din care mănîncă.

1 590 • Nici un fel de recunoştinţă, nici faţă de barbă, nici faţă de mustaţă.

1 591 • Nu există povară mai grea ca recunoştinţa.

1 592 • Viţelul, după ce l-a îngrijit şi crescut, mama nu şi-a mai recunoscut.

SĂNĂTATE

1 593 • Acolo unde intră soarele nu intră doctorul.

1 594 • Ai vecin rău, fugi şi scapă de el, te doare dintele, scoate-l şi scapă de el.

1 595 • Banii se cîştigă, sănătatea ba.

1 596 • Boala intră cu ocaua şi iese cu gramul.

1 597 • Capul sănătos este bogăţia cea mai de preţ de pe lume.

1 598 • Capul sănătos n-are nevoie de pernă.

1 599 • Cine are grijă de bolnav, bolnav se face.

1 600 • Cine a văzut moartea şi de boală este mulţumit.

1 601 • Cine mănîncă cu stomacul plin îşi sapă cu dinţii groapa.

1 602 • Inima este un palat de cleştar, dacă se sparge nu se mai repară.

1 603 • Orice cap are o durere.

1 604 • Orice lucru începe de la sănătate.

1 605 • Pentru omul sănătos în fiecare zi e bairam.

1 606 • Perna nu ştie de durerile capului.

1 607 • Pînă nu te-mbolnăveşti nu ştii sănătatea s-o preţuieşti.

1 608 • Poate să fie departe de mine, dar să fie sănătos.

1 609 • Poate să fie dincolo de munte, dar nu sub piatră.

1 610 • Satul cu copaci mulţi are morminte puţine.

1 611 • Sănătatea este comoara cea mai de preţ.

1 612 • Stomacul este fruntea bolii, iar regimul fruntea leacurilor.

SĂRĂCIE

1 613 • Are nume, n-are făină.

1 614 • Banii sărmanului sînt solzi, iar nevasta este văduvă.

1 615 • Buzunarul săracului este gol, însă inima plină.

1 616 • Capra sărmanului fată un singur ied.

1 617 • Capul sărmanului este aplecat.

1 618 • Dacă se înmulţeşte nimicul cu nimic, tot nimic rezultă.

1 619 • Dacă vine, casa e goală, însă tot e mai bine să nu vină.

1 620 • De la nevoiaş nici Azrail nu ia viaţa.

1 621 • Din piatră rupi o bucată, de la sărman nu scoţi nimic.

1 622 • E nevoiaş, nu lipseşte de la uşă.

1 623 • Lipsa este mai aspră ca piatra.

1 624 • Nu există nici foc, dar nici hogeac.

1 625 • Nu-i ruşinoasă sărăcia, ci lenevia.

1 626 • Om rău nu există, există om sărac.

1 627 • Pe cei ce îi nasc săracii îi numesc „băiat" sau „fată"; iar pe cei ce îi nasc bogaţii „bey" sau „hanîm".[1]

[1] *Domn, doamnă, domnişoară.*

1 628 • Prietenul sărac se uită repede.

1 629 • Săracul ţine la copil şi bogatul la cal.

1 630 • Sărăcia-i ca o cămaşă de foc.

1 631 • Sărmanul nu are prieteni.

1 632 • Traista cerşetorului nu se umple.

1 633 • Un salut dat sărmanului preţuieşte cît o mie de galbeni.

SPERANȚĂ

1 634 • Cine cade în mare se prinde și de șarpe.

1 635 • Cu speranța trăiește omul.

1 636 • Fără speranță nu se trăiește.

1 637 • Speră ajutor de la pasărea-n zbor.

1 638 • Tot sperînd lumînare s-a făcut.

TIRANIE

1 639 • Crudul vine de hac tiranului.

1 640 • Eu îmi iubesc șahul pînă aici.

1 641 • Îl întrebi pe tiran care îi e îndeletnicirea și el răspunde : „tirania".

1 642 • Stăpînul puternic are sclavi nesupuși.

1 643 • Viața tiranului este scurtă.

VICLENIE

1 644 • Au întrebat-o pe vulpe : „Îți place friptura de găină" și ea răspunse : „Mă faceți să rîd".

1 645 • Cîinele ce muşcă nu-şi arată colţii.

1 646 • Dacă prin viclenie s-ar ajunge la bunăstare, şoarecele ar prospera.

1 647 • L-a dus la apă şi s-a întors fără să-i dea apă.

1 648 • Merge pe zăpadă şi nu lasă urme.

1 649 • Pisica tot pe patru labe cade.

1 650 • Pînă încearcă vulpea să arate că e vulpe îşi pierde blana.

1 651 • Şiretenia femeii a învins bărbatul.

1 652 • Vicleanul pînă nu strică nouă case nu poate să întemeieze una.

1 653 • Vulpea ştie cum să sară focul.

VINĂ

1 654 • Dacă mîncarea dă în foc, nu-i polonicul de vină.

1 655 • Dacă vina ar fi o blană de samur nimeni nu ar îmbrăca-o.

1 656 • De multe ori vinovatul este nu ucigaşul, ci mortul.

1 657 • Nu-i arunci în obraz orice vină.

1 658 • Şi săgeata e vinovată, şi arcul.

1 659 • Vina a ajuns mireasă, dar nimeni n-a vrut să fie mire.

1 660 • Vulpea orice-ar face, oriunde s-ar duce, tot la blănar ajunge.

VORBE

1 661 • Cal după părerea drumeţului şi nevastă după părerea burlacului să nu iei!

1 662 • Cine ascultă gura lumii îşi lasă repede nevasta.

1 663 • Cine vorbeşte tot ce doreşte aude tot ce nu doreşte.

1 664 • Cîinele spuse cîinelui, iar acesta cozii.

1 665 • Coada măgarului nu se taie de faţă cu lumea : unii vor spune că e lungă, alţii — scurtă.

1 666 • Dacă cu vorba s-ar face pilaf, untul, cît un munte, să fie de la mine!

1 667 • Dacă vorba este de argint, tăcerea e de aur.

1 668 • Dacă vorbeşti ies vorbe, dacă nu vorbeşti te chinuieşti.

1 669 • Gura lumii nu este sac s-o legi.

1 670 • Gura neruşinatului fără cheie se deschide.

1 671 • Intriga este ca un şarpe care doarme.

1 672 • Limba-i mică, dar păcatul mare.

1 673 • Limba n-are os, se învîrteşte încotro vrei.

1 674 • Mănîncă bucata mare, dar nu vorbi la fel.

1 675 • Ochii şi sprîncenele, restul vorbe.

1 676 • Omului totul i se trage de la limbă.

1 677 • O vorbă spusă se răspîndeşte în mii de guri.

1 678 • Pe cît de ieftină e vorba, pe atît de scumpă e treaba.

1 679 • Piatra aruncată la început cade departe.

1 680 • Promite-mi ca să-ţi promit şi eu.

1 681 • Promiţînd nu se termină treaba.

1 682 • Rana de cuţit se vindecă, cea de limbă — nu.

1 683 • Săgeata aruncată o dată nu se mai întoarce înapoi.

1 684 • Şi-a deschis gura şi şi-a închis ochii.

1 685 • Tăcutul îi vine de hac flecarului.

1 686 • Toată suferinţa privighetorii de la limbă i se trage.

1 687 • Un negricios spune altuia ca el: „ai faţa neagră!".

1 688 • Vestea proastă se aude repede.

1 689 • Vorba către căscat e-n zadar.

1 690 • Vorba e ca şi o piele umedă, încotro c tragi acolo vine.

1 691 • Vorba este mai ascuţită decît sabia.

1 692 • Vorba nu face gaură.

1 693 • Vorba nu intră în traistă.

1 694 • Vorbăria goală nu ţine de foame.

1 695 • Vorbind nu se toceşte gura.

1 696 • Vulpea, dacă n-ar fi intrigantă, s-ar plimba în tîrg.

VREME

1 697 • A ţinut cît postul Paştelui.

1 698 • Dacă nu plouă, tună.

1 699 • Iarna are ochii umezi.

1 700 • În satul fără cocoşi dimineaţa nu vine.

1 701 • Jumătate din august este vară, jumătate — iarnă.

1 702 • Luna martie, luna necazurilor.[1]

1 703 • Martie a sosit şi găina a ouat.

1 704 • Martie înăuntru, furnicile afară.

1 705 • Martie te lasă să te uiţi la uşă, dar îţi face lopata şi cazmaua cenuşă.

1 706 • Nestatornic ca zilele de martie.

1 707 • O întrebară pe ploaie: „Încotro te duci?" şi ea răspunse: „La nuntă sau la tîrg".

1 708 • Omul vesel e ca soarele, luminează acolo unde intră.

---

[1] *Aluzie la caracterul schimbător al vremii în această lună, cînd proviziile sînt pe sfîrşite. (vezi şi 1705, 1707, 1711).*

1 709 • Pînă nu fulgeră, nu tună.

1 710 • Ploaia de vară trece repede, însă trece şi prin cămaşă.

1 711 • Să nu plouă în martie şi să nu înceteze în aprilie.

INDICE TEMATIC

CUPRINS

Lector: FELICIA MARINCA
Tehnoredactor: MARIANA PUŞCAŞU

Apărut 1972, coli tipar 5,75

Tiparul executat la Întreprinderea poligrafică Iaşi, str. Vasile Alecsandri nr. 12
comanda nr. 30
R. S. România

vor apare :

Marx — Engels:
CUGETĂRI

DIN CUGETAREA ROMÂNEASCĂ

Iordache Golescu:
PROVERBE COMENTATE

PROVERBE DESPRE MUNCĂ

Voltaire:
CUGETĂRI

Lei 4